

บริมสิทธิทางทะเลตามกฎหมายไทย

บริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

1. ความเป็นมาของบริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

โดยทั่วไป การเป็นหนี้ที่มีผลทำให้กองทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้อยู่ภายใต้การบังคับชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 214 ที่บัญญัติว่า "ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 733 เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิง รวมทั้งเงินและทรัพย์สินอื่น ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกค้างชำระแก่ลูกหนี้ด้วย" ดังนั้นในกรณีที่มีเจ้าหนี้หลายรายจะทำให้เจ้าหนี้ทุกรายมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้อย่างเสมอภาคกันด้วย ถ้าทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่มากเพียงพอแก่การชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายได้จนครบถ้วนทุกรายก็จะไม่เกิดปัญหา แต่ถ้ามีเจ้าหนี้หลายรายด้วยกันและทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่น้อยแล้วไม่พอชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เต็มจำนวนทุกคน หากพิจารณาตามหลักสิทธิเสมอภาคแล้ว เจ้าหนี้เหล่านั้นก็จะต้องได้รับชำระหนี้เฉลี่ยกันตามส่วนมากน้อยของจำนวนหนี้ของตนซึ่งหมายความว่า แต่ละรายย่อมจะไม่ได้รับชำระหนี้เต็มจำนวนเท่าที่ลูกหนี้เป็นหนี้อยู่ จึงเกิดปัญหาขึ้นว่าเจ้าหนี้รายใดมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนหรือหลังเจ้าหนี้รายอื่น กฎหมายจึงได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องบริมสิทธิขึ้น เพื่อเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของเจ้าหนี้ในการที่จะได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อนเจ้าหนี้คนอื่น ๆ ตามที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 251

ลักษณะของบทบัญญัติในเรื่องบริมสิทธินั้นเห็นได้ว่าถือเอาตามคุณภาพลักษณะของมูลหนี้เป็นสำคัญโดย ตัวเจ้าหนี้จะเป็นใครไม่สำคัญ ลักษณะของมูลหนี้ที่กฎหมายกำหนดให้มีบริมสิทธินั้น

โดยทั่วไปอาจแบ่งออกได้ 3 ประการ ประการแรก เป็นเรื่องที่เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งได้ทำประโยชน์ให้แก่เจ้าหนี้คนอื่นด้วยกัน ตัวอย่างเช่น ค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้ร่วมกัน ตามมาตรา 253 (1), 254 ซึ่งทำให้คนอื่นได้รับประโยชน์ด้วยเหมือนกัน จึงควรให้เจ้าหนี้ในมูลหนี้ดังกล่าวมีบุริมสิทธิได้รับชำระหนี้ไปก่อน ลักษณะของมูลหนี้ที่กฎหมายถือเอาเป็นเหตุให้มีบุริมสิทธิอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับมนุษยธรรมและศีลธรรมอันดีของคนทั่วไป เช่น เรื่องปลงศพลูกหนี้นั้น ถ้าไม่ให้เจ้าหนี้ในมูลหนี้ดังกล่าวได้บุริมสิทธิก็อาจไม่มีใครเอาใจใส่ต่อศพของลูกหนี้ผู้ตายเพราะเกรงว่าบางที่เจ้าหนี้อื่น ๆ จะเอาชำระหนี้เสียก่อน หรือกรณีมูลหนี้ค่าจ้างเสมียนคนงานคนใช้ ถ้าไม่ให้มีบุริมสิทธิรับชำระหนี้ก่อน เจ้าหนี้ในมูลหนี้ดังกล่าวอาจได้รับความเดือดร้อน อีกทั้งจำนวนที่จะได้ก็ไม่มากนักและไม่เป็นภาระแก่กองทรัพย์สินของลูกหนี้เกินไป จึงสมควรให้ได้บุริมสิทธิ ลักษณะของมูลหนี้ประการสุดท้ายเกี่ยวกับความเจริญของบ้านเมืองทางด้านธุรกิจและการค้า เช่น หนี้ภาษีอากร ตามมาตรา 253 (3), 256 หรือหนี้เกี่ยวกับการอยู่อาศัยการคมนาคมไปมาติดต่อของประชาชนตามมาตรา 259 (1)-(3) กฎหมายให้ผู้รับขนเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิก็เพื่อจะส่งเสริมให้บุคคลประกอบการอาชีพในทางที่ได้รับความมั่นใจและจะได้ทำประโยชน์รับใช้ประชาชน ลักษณะของมูลหนี้ทั้งสามประการนี้จึงเป็นเหตุที่กฎหมายกำหนดให้มีบุริมสิทธิ

2. ลักษณะทั่วไปของบุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินทั้งหลายของลูกหนี้ หากลูกหนี้มีทรัพย์สินเพียงพอแก่การชำระหนี้ หรือลูกหนี้มีเจ้าหนี้เพียงคนเดียว การจัดสรรทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ย่อมไม่มีปัญหาอะไรมากนัก ถ้าลูกหนี้มีทรัพย์สินพอเจ้าหนี้ก็ได้รับชำระหนี้จนครบถ้วน แม้ลูกหนี้มีทรัพย์สินไม่พอชำระหนี้ แต่มีเจ้าหนี้คนเดียวเจ้าหนี้ก็คงได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ไปทั้งหมดแต่ผู้เดียว ในกรณีที่ลูกหนี้มีเจ้าหนี้หลายรายและทรัพย์สินของลูกหนี้ไม่พอชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้ครบทุกรายจะมีปัญหาเกิดขึ้นว่าเจ้าหนี้คนไหนจะได้รับชำระหนี้ก่อนหลังอย่างไร ลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ให้เจ้าหนี้คนไหนก่อน เพราะเจ้าหนี้อาจมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนหลังไม่เหมือนกัน เจ้าหนี้ที่มีบุริมสิทธิย่อมได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้สามัญ ถ้าเจ้า

หนึ่งทุกคนเป็นเจ้าของสามัญ ลูกหนึ่งจะชำระหนี้ให้เจ้าหนี้คนไหนก่อนอย่างไรก็ได้ เว้นแต่ลูกหนึ่งล้มละลาย จึงต้องเอาทรัพย์สินของลูกหนึ่งมาแบ่งให้เจ้าหนี้โดยเสมอภาคกัน ในกรณีที่เจ้าหนี้ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาศักดิ์ทรัพย์สินของลูกหนึ่งมาขายทอดตลาดชำระหนี้ เจ้าหนี้สามัญย่อมไม่สิทธิขอรับชำระหนี้จากทรัพย์สินนั้นได้ เว้นแต่เป็นเจ้าหนี้จำนองหรือบุริมสิทธิซึ่งจะมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนด้วย¹

บุริมสิทธิ คือ สิทธิของเจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนึ่งก่อนเจ้าหนี้คนอื่น ๆ ดังที่มาตรา 251 บัญญัติว่า "ผู้ทรงบุริมสิทธิย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนึ่งในการที่จะได้รับชำระหนี้อันค้างชำระแก่ตน จากทรัพย์สินนั้นก่อนเจ้าหนี้อื่น ๆ โดยนัยดังบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้ หรือบทกฎหมายอื่น" ซึ่งพอจะเห็นความหมายของบุริมสิทธิได้ดังนี้

1. บุริมสิทธิเป็นสิทธิประการหนึ่งของเจ้าหนี้ ที่กฎหมายเรียกว่า ผู้ทรงบุริมสิทธิมีสิทธิที่จะบังคับเหนือทรัพย์สินของลูกหนึ่ง ผู้ที่มีได้เป็นเจ้าหนี้ไม่อาจมีบุริมสิทธิได้ จึงถือเป็นอุปการณสิทธิในเรื่องหนึ่งอย่างหนึ่ง ถ้าไม่มีหนี้เป็นมูลฐานหรือหนี้อื่นเป็นมูลฐานของบุริมสิทธิสิ้นสุดลง บุริมสิทธิก็สิ้นสุดสภาพลงด้วย

2. เป็นสิทธิที่จะบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่อยู่ภายใต้บังคับของบุริมสิทธินั้นก่อนเจ้าหนี้อื่น

โดยทั่วไปเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนึ่งรายหนึ่ง ย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินทั้งปวงของลูกหนึ่งตามสัดส่วนของหนี้แต่ละรายตามหลักทั่วไปในมาตรา 214 ซึ่งบัญญัติว่า "ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 733 เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของลูกหนึ่งจนสิ้นเชิงรวมทั้งเงินและทรัพย์สินอื่น ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกค้างชำระแก่ลูกหนึ่ง

¹ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหมิตรออฟเซ็ท, 2533), หน้า 288.

ด้วย" แต่ก็มีหนี้บางรายการที่กำหนดโดยเหตุผลพิเศษให้เจ้าหนี้บางรายนั้นมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่น โดยบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้ไม่จำกัดว่าเป็นทรัพย์สินชนิดใด เรียกว่าบุริมสิทธิสามัญ หรืออาจเป็นสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่นจากทรัพย์สินบางชิ้นเท่านั้น ซึ่งเรียกว่า บุริมสิทธิพิเศษ

โดยเหตุที่สิทธิของเจ้าหนี้ดังกล่าวนี้เป็นสิทธิพิเศษที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่นด้วยกัน จึงได้ชื่อว่า บุริมสิทธิ

3. บุริมสิทธิเกิดขึ้นได้ก็แต่โดยบทบัญญัติของกฎหมายเท่านั้น ไม่ใช่กรณีที่ผู้ใดจะตกลงกันกำหนดว่ากรณีใดให้เป็นบุริมสิทธิชั้นนอกเหนือไปอีกได้ ทั้งนี้ตามข้อความในมาตรา 251 ที่ว่า "โดยนัยดังบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่น" คือ กฎหมายที่กำหนดบุริมสิทธิได้แก่บทบัญญัติ มาตรา 251 ถึง มาตรา 289 ในบรรพ 2 และบทบัญญัติในมาตราอื่น ๆ ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่นเรื่องจำนำ จำนอง นอกจากนั้นกฎหมายที่กำหนดบุริมสิทธิยังอาจมีอยู่นอกเหนือไปจากที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ได้

บุริมสิทธิแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ บุริมสิทธิสามัญ และบุริมสิทธิพิเศษ บุริมสิทธิสามัญเป็นบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินทั้งหลายของลูกหนี้เป็นการทั่วไป รวมทั้งที่เป็นสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ มิได้เจาะจงเป็นเฉพาะว่ามีอยู่เหนือทรัพย์สินอันใดอย่างบุริมสิทธิพิเศษ กล่าวคือ เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิสามัญมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้ผู้ไม่มีบุริมสิทธิ หรือก่อนเจ้าหนี้ผู้บุริมสิทธิในลำดับหลัง โดยบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินทั้งหลายของลูกหนี้ เจ้าหนี้มิได้ถูกจำกัดว่าจะต้องบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดของลูกหนี้เท่านั้น

ส่วนบุริมสิทธิพิเศษเป็นบุริมสิทธิที่มีอยู่เหนือทรัพย์สินเฉพาะอย่างของลูกหนี้ซึ่งอาจเป็นบุริมสิทธิพิเศษเหนือสังหาริมทรัพย์ หรือเป็นบุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์ก็ได้ กล่าวคือ เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิพิเศษมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่นจากสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์เฉพาะอย่างของลูกหนี้เท่านั้น

3. บุริมสิทธิพิเศษเหนือสิ่งหากริมทรัพย์

บุริมสิทธิเกิดขึ้นด้วยอำนาจกฎหมาย กฎหมายจะกำหนดให้หน้อย่างใดเป็นหนี้ที่มีบุริมสิทธิ คือเอามูลหนี้ที่เกิดขึ้นเป็นหลักและกำหนดลำดับลดหลั่นกัน โดยคำนึงถึงประโยชน์ของเจ้าหนี้ร่วมกัน ประโยชน์ของรัฐ มนุษยธรรม และศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น หนี้ในมูลขายสิ่งหากริมทรัพย์หรือสิ่งหากริมทรัพย์ ทำให้ทรัพย์สินของลูกค้าเพิ่มขึ้น เจ้าหนี้ในมูลหนี้ซื้อขายย่อมมีบุริมสิทธิเหนือราคาซื้อขายของลูกค้าชำระ จึงจะเป็นธรรม หรือหนี้ค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่น ค่าใช้จ่ายในการทำให้ทรัพย์สินนั้นคืนสู่สภาพเดิมหรือปรับปรุงให้ดีขึ้น หรือป้องกันมิให้สูญเสียบไป เจ้าหนี้ได้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้น ก็ต้องให้ผู้ออกค่าใช้จ่ายได้รับชำระไปก่อนดังนี้เป็นต้น เจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิในมูลหนี้ต่าง ๆ กัน อาจแย้งกันบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกค้าในทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดได้ จึงต้องมีการกำหนดแยกประเภทบุริมสิทธิ กำหนดลำดับที่จะเอาชำระก่อนหลัง กำหนดว่าหนี้ในมูลอย่างใดมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินสิ่งใด และบังคับชำระหนี้เอาได้เฉพาะทรัพย์สินนั้นซึ่งเรียกว่าบุริมสิทธิพิเศษ

บุริมสิทธิแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

- 1) บุริมสิทธิสามัญ
- 2) บุริมสิทธิพิเศษเหนือสิ่งหากริมทรัพย์
- 3) บุริมสิทธิพิเศษเหนือสิ่งหากริมทรัพย์

บุริมสิทธิแต่ละประเภทได้กำหนดมูลหนี้ตามสิทธิเรียกร้องไว้ว่าเป็นค่าอะไร บางชนิดให้มีบุริมสิทธิจำกัดเวลาที่หนี้เกิด บางชนิดจำกัดทั้งจำนวนเงินและเวลาที่หนี้เกิดและกำหนดให้มีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินสิ่งใดของลูกค้า

บุริมสิทธิสามัญ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 253 ได้บัญญัติชนิดของบุริมสิทธิสามัญไว้ 5 ชนิด อันได้แก่ 1) ค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกัน 2) ค่าปลงศพ 3) ค่าภาษีอากร 4) ค่าจ้างเสมีสน คนใช้ และคนงาน และ 5) ค่าเครื่องอุปโภคบริโภคอันจำเป็นประจำวัน

บุริมสิทธิพิเศษเหนือสิ่งหากริมทรัพย์ สิ่งหากริมทรัพย์ที่ผู้ทรงบุริมสิทธิมีอยู่เหนือกรทรัพยนั้นจะต้องมีตัวตนอยู่และยังเป็นของลูกหนี้ ถ้าบุคคลภายนอกได้กรทรัพยนั้นไปจากลูกหนี้ บุริมสิทธิก็หมดสิ้นไปกลายเป็นหนี้สามัญ ตามประมวลแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 259 ได้กำหนดมูลหนี้ไว้ 7 ประเภท ที่ทำให้เจ้าหนี้ตามมูลหนี้มีบุริมสิทธิเหนือสิ่งหากริมทรัพย์ ซึ่งได้แก่ 1) เช่าอสังกริมทรัพย์ 2) นักอาศัยในโรงแรม 3) รับขนคนโดยสารหรือของ 4) รักษาสิ่งหากริมทรัพย์ 5) ซื้อขายสิ่งหากริมทรัพย์ 6) ค่าเมล็ดพันธุ์ ไม้พันธุ์ หรือปุ๋ย 7) ค่าแรงงานกลกรรม หรืออุตสาหกรรม

ส่วนบุริมสิทธิพิเศษเหนือสิ่งหากริมทรัพย์ เป็นสิทธิเหนืออสังกริมทรัพย์เฉพาะอย่างของลูกหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 273 ซึ่งได้บัญญัติว่า

ถ้าหนี้มีอยู่เป็นคุณแก่บุคคลผู้ใดในมูลอย่างหนึ่งอย่างใดดังจะกล่าวต่อไปนี้ บุคคลผู้นั้นย่อมมีบุริมสิทธิเหนืออสังกริมทรัพย์เฉพาะอย่างของลูกหนี้ คือ

- (1) รักษาอสังกริมทรัพย์
- (2) จ้างทำของเป็นการงานทำขึ้นบนอสังกริมทรัพย์
- (3) ซื้อขายอสังกริมทรัพย์

มูลหนี้อันเป็นที่เกิดแห่งบุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังกริมทรัพย์ของลูกหนี้ ซึ่งมีสิทธิเหนืออสังกริมทรัพย์เฉพาะอย่างเท่านั้น มิได้มีสิทธิเหนืออสังกริมทรัพย์อย่างอื่นของลูกหนี้ เช่น บุริมสิทธิในมูลรักษาบ้านช่อง ผู้รักษาจะใช้บุริมสิทธิบังคับเอาได้ก็แต่เฉพาะอสังกริมทรัพย์ที่ตนได้รักษาไว้เท่านั้น จะบังคับเอาแก่ที่ดินหรืออสังกริมทรัพย์อื่นไม่ได้ หรือจะบังคับเอาแก่สิ่งหากริมทรัพย์ใด ๆ ซึ่งอยู่ในที่ดินบ้านช่องที่ตนรักษาไว้ก็ไม่ได้ นอกจากนี้หากอสังกริมทรัพย์อันอยู่ภายใต้บุริมสิทธิพิเศษตามมาตรานี้ ถ้าได้เปลี่ยนสภาพไปเป็นสิ่งหากริมทรัพย์แล้วก็ย่อมจะใช้บุริมสิทธิบังคับเอาไม่ได้และการที่กำหนดมูลหนี้อันเป็นที่เกิดแห่งบุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังกริมทรัพย์ของลูกหนี้ดังกล่าวข้างต้น บุริมสิทธิในมูลรักษาอสังกริมทรัพย์น่าจะเป็นเพราะได้สงวนรักษาอสังกริมทรัพย์นั้นไว้มิให้ขาดหายไปจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งทุกกรณีเป็นประโยชน์แก่

เจ้าหน้อด้วย จึงควรได้บุริมสิทธิ²

(1) บุริมสิทธิในมูลรักษาอสังหาริมทรัพย์

การรักษา (Preservation) หมายความว่า การซึ่งถ้ามิได้ทำไป อสังหาริมทรัพย์นั้นอาจจะสูญหายหรือถูกทำลายไป และจะมีความหมายรวมไปถึงสิทธิที่เกี่ยวด้วย อสังหาริมทรัพย์ เพราะแม้จะไม่เป็นการรักษาตัวทรัพย์สินโดยตรง แต่ถ้าไม่ได้รักษาสิทธิไว้ ก็อาจจะทำให้บุคคลอื่นนำเอาทรัพย์สินไปได้ ฉะนั้นเมื่อรักษาสิทธิไว้ไม่ให้ใครเอาทรัพย์สินนั้นไปได้ ก็เท่ากับ รักษาทรัพย์สินไว้เช่นกัน

(2) บุริมสิทธิในมูลจ้างทำของเป็นการงานทำขึ้นบนอสังหาริมทรัพย์

บุริมสิทธิในมูลจ้างทำของเป็นการงานทำขึ้นบนอสังหาริมทรัพย์ จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่ออสังหาริมทรัพย์นั้นมีราคาเพิ่มขึ้น เพราะการงานที่ทำขึ้นนั้น และราคาที่เพิ่มขึ้นนี้จะต้องเกิดจากการงานที่ได้ทำลงไป และคำว่า "ราคาเพิ่มในปัจจุบัน" ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 275 หมายความว่า ราคาเพิ่มขึ้นในเวลาบังคับตามสิทธิ

(3) บุริมสิทธิในมูลซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ ซื้อขายในที่นี้ต้องเป็นการซื้อขาย เด็ดขาดกรรมสิทธิ์โอนไปยังผู้ซื้อ ถ้าเป็นสัญญาจะซื้อจะขายหรือเป็นสัญญาซื้อขายมีเงื่อนไข หรือ เงื่อนไขเวลา หรือโดยประการอื่นซึ่งกรรมสิทธิ์ยังไม่โอนไป ปัญหาเรื่องบุริมสิทธิก็ไม่เกิด เพราะถ้ากรรมสิทธิ์ยังไม่โอนไป ทรัพย์สินก็ยังเป็นของผู้ขายอยู่ การมีบุริมสิทธิจะต้องมีในทรัพย์สินของลูกหนี้ ไม่ใช่ทรัพย์สินของเจ้าหนี้เอง

4. ลำดับแห่งบุริมสิทธิ

กรณีที่มิได้เจ้าหน้อบุริมสิทธิหลายรายและทรัพย์สินของลูกหนี้ไม่พอชำระหนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 277 ถึงมาตรา 280 ได้วางลำดับการชำระหนี้โดยถือ

²จิตติ ดิงศภัทย์ และชล ธีรกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2503), หน้า 61.

ตามความสำคัญและลักษณะของหนี้ มิได้ถือตามเวลาที่หนี้เกิดขึ้นก่อนหลังเป็นลำดับ ซึ่งอาจแยก
ได้ 5 กรณีด้วยกันคือ

4.1 บริมสิทธิสามัญหลายรายแย้งกัน

ในกรณีบริมสิทธิสามัญหลายรายแย้งกัน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ มาตรา 277 วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติว่า "เมื่อมีบริมสิทธิสามัญหลายรายแย้งกัน ท่านให้ถือ
ว่าบริมสิทธิทั้งหลายนั้นมีลำดับที่จะให้ผลก่อนหลัง ดังที่เรียงลำดับไว้ในมาตรา 253" ซึ่งมีลำดับ
ดังนี้ คือ

1. ค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ร่วมกัน
2. ค่าปลงศพ
3. ค่าภาษีอากร
4. ค่าจ้างเสมียน คนใช้ และคนงาน
5. ค่าเครื่องอุปโภคบริโภคอันจำเป็นประจำวัน

4.2 บริมสิทธิสามัญแย้งกับบริมสิทธิพิเศษ

(ก) โดยหลักทั่วไป บริมสิทธิพิเศษย่อมอยู่ในลำดับก่อนบริมสิทธิสามัญ
เพราะบริมสิทธิพิเศษมีสำหรับหนี้ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ และจำกัดอยู่
เฉพาะทรัพย์สินเท่านั้น ไม่รวมถึงทรัพย์สินด้วย ส่วนบริมสิทธิสามัญมีอยู่เหนือทรัพย์สินทั่วไปของ
ลูกหนี้ ไม่จำกัดอยู่เฉพาะชิ้นใดชิ้นหนึ่ง เจ้าหนี้บริมสิทธิสามัญมีทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้เป็น
ประกัน ย่อมอยู่ในฐานะดีกว่าเจ้าหนี้บริมสิทธิพิเศษ จึงต้องให้เจ้าหนี้บริมสิทธิพิเศษได้บังคับชำระ
หนี้เอาจากทรัพย์สินที่อยู่ภายในบังคับบริมสิทธิพิเศษเสียก่อน ทรัพย์สินของลูกหนี้ที่เหลือจากนั้นจึงให้
เจ้าหนี้บริมสิทธิสามัญเข้าบังคับเอา ทั้งนี้เป็นไปตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา
277 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า "เมื่อมีบริมสิทธิสามัญแย้งกับบริมสิทธิพิเศษ ท่านว่าบริมสิทธิพิเศษย่อม

อยู่ในลำดับก่อนในฐานะที่จะใช้สิทธินั้นต่อเจ้าหนี้ผู้ได้รับประโยชน์จากการนั้นหมดทุกคนด้วยกัน"

(ข) ข้อยกเว้น มาตรา 277 วรรคสอง ได้บัญญัติเป็นข้อยกเว้นไว้ว่า "บุริมสิทธิในมูลค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ร่วมกันนั้นย่อมอยู่ในลำดับก่อน ในฐานะที่จะใช้สิทธินั้นต่อเจ้าหนี้ผู้ได้รับประโยชน์จากการนั้นหมดทุกคนด้วยกัน" ซึ่งมีผลให้หนี้ค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ร่วมกันของเจ้าหนี้มีสิทธิจะได้รับชำระหนี้ก่อนหน้าอื่น ๆ ไม่ว่าหนี้อื่นจะอยู่ภายในบังคับของบุริมสิทธิสามัญหรือบุริมสิทธิพิเศษอันดับไหน

4.3 บุริมสิทธิพิเศษเหนือสิ่งหาริมทรัพย์หลายรายการแย้งกัน

(ก) หลักทั่วไป

กรณีที่เจ้าหนี้หลายรายมีบุริมสิทธิพิเศษเหนือสิ่งหาริมทรัพย์อันเดียวกัน มาตรา 278 วรรคหนึ่ง ให้ถือลำดับทำนองเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 253 แต่ได้จัดอันดับใหม่โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ

- (1) มูลค่าเช่าอสังหาริมทรัพย์ พักอาศัยในโรงแรม และรับขน
- (2) มูลรักษาอสังหาริมทรัพย์
- (3) มูลซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ ค่าเมล็ดพันธุ์ไม้ ไม้พันธุ์ หรือปุ๋ย

และค่าแรงงานกลสิกรรมและอุตสาหกรรม

หนี้ในกลุ่มแรกย่อมได้รับการชำระก่อนหนี้ในกลุ่มหลัง หนี้ในกลุ่มเดียวกันย่อมมีสิทธิได้รับชำระเสมอกัน

นอกจากหนี้ที่จัดลำดับไว้ดังกล่าวนี้แล้ว มาตรา 282 ยังได้จัดให้ทรัพย์ที่จำนำมีสิทธิอย่างเดียวกับบุริมสิทธิลำดับหนึ่งของมาตรา 278 ด้วย เพราะฉะนั้นถ้ามีการขัดแย้งกันระหว่างบุริมสิทธิพิเศษเหนือสิ่งหาริมทรัพย์กับสิทธิจำนำเหนือทรัพย์ที่จำนำไว้ นั้น ก็ต้องถือว่าจำนำอยู่ในฐานะเช่นเดียวกับบุริมสิทธิพิเศษลำดับ 1 ของมาตรา 278 ด้วย

(ข) ข้อยกเว้น

ลำดับตามที่จัดไว้ตามมาตรา 278 วรรคหนึ่งนั้น มีข้อยกเว้นว่า

บุริมสิทธิลำดับที่หนึ่งอาจไม่มีสิทธิคิดว่าบุริมสิทธิลำดับที่สอง ลำดับที่สาม หรือหนึ่งอื่นก็ได้ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 278 วรรคสอง ความว่า

- (1) ถ้าเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิในลำดับที่หนึ่ง รู้อยู่ในขณะที่ได้สิทธิ มาว่ามีหนี้บุริมสิทธิลำดับที่สอง ลำดับที่สาม อยู่ก่อนแล้ว เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิลำดับที่หนึ่งไม่อาจใช้สิทธิ ต่อเจ้าหนี้บุริมสิทธิลำดับที่สอง ลำดับที่สามได้
- (2) การรักษารักษาทรัพย์ซึ่งก่อให้เกิดบุริมสิทธิลำดับที่สองนั้น ถ้าเป็น ประโยชน์แก่เจ้าหนี้บุริมสิทธิลำดับที่หนึ่งด้วย เจ้าหนี้บุริมสิทธิลำดับที่หนึ่งก็ไม่อาจใช้สิทธิต่อเจ้าหนี้ ผู้ออกค่ารักษารักษาทรัพย์
- (3) สำหรับบุริมสิทธิเหนือดอกผลนั้น มาตรา 278 วรรคสาม จัดลำดับใหม่ให้ผู้ทำการงานกลีกรรมอยู่ลำดับหนึ่ง ผู้ส่งเมล็ดพันธุ์ ไม้พันธุ์ หรือปุ๋ย อยู่ลำดับที่สอง และผู้ให้เช่าที่ดินอยู่ในลำดับที่สาม

4.4 บุริมสิทธิพิเศษเหนือสิ่งหาริมทรัพย์หลายรายแย้งกัน

ถ้าเจ้าหนี้หลายคนต่างมีบุริมสิทธิพิเศษเหนือสิ่งหาริมทรัพย์อันเดียวกัน มาตรา 279 วรรคหนึ่ง ให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ตามลำดับที่ระบุไว้ในมาตรา 273 คือ

- (1) ค่ารักษาส่งหาริมทรัพย์
- (2) ค่าจ้างทำของเป็นการงานขึ้นบนอสังหาริมทรัพย์
- (3) ค่าซื้อขายอสังหาริมทรัพย์

ถ้าเป็นกรณีมีการขายอสังหาริมทรัพย์รายเดียวกันต่อ ๆ ไป และยังคงค้างชำระราคากันอยู่ มาตรา 279 วรรคสองให้เจ้าหนี้มีบุริมสิทธิในราคาทรัพย์ที่ขายตาม ลำดับที่ได้ซื้อขายกันลำดับที่ซื้อขายก็ต้องถือตามลำดับที่มีการจดทะเบียนซื้อขาย

4.5 บุริมสิทธิลำดับเดียวกับหลายรายมีสิทธิเหนือทรัพย์สินเดียวกัน

มาตรา 280 บัญญัติว่า "เมื่อบุคคลหลายคนมีบุริมสิทธิในลำดับเสมอกันเหนือทรัพย์สินหนึ่งอันเดียวกัน ท่านให้ต่างคนต่างได้รับชำระหนี้เฉลี่ยตามส่วนมากน้อยแห่งจำนวนที่ตนเป็นเจ้าของ"

มาตรานี้เป็นการวางหลักทั่วไปว่า บุริมสิทธิที่มีลำดับเสมอกัน เจ้าของก็มีสิทธิรับชำระหนี้เท่าเทียมกัน ถ้าทรัพย์สินของลูกหนี้ไม่พอชำระหนี้ได้ทุกราย ก็ต้องเฉลี่ยกันไปตามส่วน บุริมสิทธิลำดับเสมอกันอาจเป็นกรณีของบุริมสิทธิสามัญ หรือบุริมสิทธิพิเศษเหนือสิ่งหาทรัพย์สิน ซึ่งอยู่ในอันดับเดียวกัน เพราะเป็นหนี้ประเภทเดียวกัน

5. ผลของบุริมสิทธิพิเศษเหนือสิ่งหาทรัพย์สิน

(ก) ต้องจดทะเบียน

บุริมสิทธิพิเศษเหนือสิ่งหาทรัพย์สินจะมีผลตามกฎหมายเช่นเดียวกับการจำนอง ซึ่งในบางกรณีมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนจำนอง จึงต้องมีการจดทะเบียนไว้เพื่อให้คนภายนอกได้รู้ ซึ่งได้แก่

- (1) บุริมสิทธิในมูลค่าของสิ่งหาทรัพย์สิน มีบุริมสิทธิตั้งแต่เริ่มทำการบำรุงรักษา และจะต้องจดทะเบียนต่อเมื่อทำการเสร็จแล้วเพื่อคงให้มีบุริมสิทธิต่อไป
- (2) บุริมสิทธิในมูลค่าจ้างทำของเป็นการงานทำขึ้นบนอสังหาริมทรัพย์จะต้องจดทะเบียนราคาไว้ตั้งแต่ก่อนลงมือก่อสร้างโดยจดทะเบียนราคาที่ประเมินชั่วคราวไว้ก่อนลงมือก่อสร้าง
- (3) บุริมสิทธิในมูลค่าซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ จะต้องจดทะเบียนขณะที่จดทะเบียนสัญญาซื้อขาย

(ข) การจดทะเบียนมีผลท่านเองเดียวกับจำนอง

บุริมสิทธิพิเศษเหนือสิ่งหาทรัพย์สิน เมื่อจดทะเบียนแล้วก็มีลักษณะคล้ายกับ

จำนอง คือมีผลให้เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากอสังหาริมทรัพย์นั้นก่อนเจ้าหนี้อื่นเช่นเดียวกับ
จำนอง ในบางกรณีมีสิทธิดีกว่าจำนอง

(1) กรณีของมูลค่ารักษาสังหาริมทรัพย์และมูลค่าจ้างทำของเป็นการงาน
ทำขึ้นบนอสังหาริมทรัพย์ หากได้จดทะเบียนแล้วจะมีสิทธิเหนือจำนอง แม้ว่าจะได้มีการจำนอง
อสังหาริมทรัพย์รายเดียวกันนั้นมาก่อนก็ตาม เนื่องจากหนี้ทั้ง 2 ชนิดนั้นก่อให้เกิดประโยชน์แก่
ทรัพย์จำนองซึ่งมีผลถึงเจ้าหนี้ผู้รับจำนองด้วย

(2) กรณีของมูลค่าซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ การจดทะเบียนบุริมสิทธิไม่ทำ
ให้มีผลก่อนหรือหลังจำนอง แต่เป็นไปตามหลักทั่วไปของผลของการจดทะเบียน คือ จดทะเบียน
เมื่อใดก็มีผลเมื่อนั้น

(3) บุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์มีลักษณะเช่นเดียวกับจำนอง
เมื่อมีการจดทะเบียนบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ไว้แล้ว แม้ทรัพย์นั้นจะโอนไปยังบุคคลภายนอก
เจ้าหนี้บุริมสิทธิก็ยังคงบังคับได้อยู่

บุริมสิทธิทางทะเลตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537

1. ความเป็นมาของบุริมสิทธิทางทะเลตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและ บุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537

สืบเนื่องจากเดิมประเทศไทยไม่มีกฎหมายแห่งสำหรับใช้บังคับในเรื่องบุริมสิทธิ
ทางทะเลโดยตรง จึงต้องนำบทบัญญัติเรื่องบุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์ในประมวลกฎ
หมายแห่งและพาณิชย์มาปรับใช้ แต่บทบัญญัติเรื่องบุริมสิทธิในประมวลกฎหมายแห่งและพาณิชย์
กำหนดขึ้นเพื่อใช้กับอสังหาริมทรัพย์ การนำบทบัญญัตินี้ดังกล่าวมาปรับใช้กับเรือที่เป็นอสังหาริมทรัพย์

จึงต้องอาศัยการตีความหรือเทียบเคียงระหว่างที่ดินกับเรือซึ่งเป็นสิ่งที่ยากจะเปรียบเทียบกันได้³ และในบางครั้งการนำบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวมาใช้ ย่อมไม่เกิดความสัมฤทธิ์ผลเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปสำหรับธุรกิจพาณิชย์นาวี

เรือเดินทะเลมีลักษณะต้องเคลื่อนที่ไปมาในน่านน้ำของประเทศต่าง ๆ อยู่เสมอ จึงมีความเสี่ยงในการที่จะประสบเหตุต่าง ๆ ขณะแล่นในทะเล บุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่จะทำให้เรือเดินทะเลรอดพ้นจากอันตรายต่าง ๆ กลับมาได้โดยปลอดภัยจะได้แก่ บรรดานายเรือ ลูกเรือ หรือคนประจำเรือของเรือลำนั้น ซึ่งสมควรได้รับผลตอบแทนในลักษณะจูงใจที่จะนำเรือกลับมายังประเทศไทย หรือในกรณีที่มีเรือไทยประสบภัยทางทะเลก็ไม่มีสิ่งจูงใจให้มีการช่วยเหลือกู้ภัย ซึ่งตามกฎหมายพาณิชย์นาวีของต่างประเทศกำหนดให้นายเรือ ลูกเรือ คนประจำเรือ และผู้ช่วยเหลือกู้ภัย มีบุริมสิทธิทางทะเล อันถือเป็นสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้อันเกิดจากสิทธิเรียกร้องเหนือเรือก่อนเจ้าหน้อ้นรวมทั้งเจ้าหน้อ้นผู้รับจ้างนองเรือด้วย เพื่ออย่างน้อยที่สุดบรรดาเจ้าหน้อ้นเหนือเรือก็ยังมั่นใจในระดับหนึ่งว่า บรรดาบุคคลที่เกี่ยวข้องเหล่านี้จะได้พยายามอย่างเต็มที่ในอันที่จักดำเนินการเพื่อให้เรือนั้นรอดพ้นอันตรายกลับสู่ประเทศได้อย่างปลอดภัย เดิมประเทศไทยไม่มีกฎหมายกำหนดบุริมสิทธิพิเศษเหนือเรือเดินทะเล หรือ "บุริมสิทธิทางทะเล (Maritime Liens)" ไว้โดยตรงว่า ในกรณีที่เจ้าของเรือลำหนึ่งมีเจ้าหน้อ้นหลายรายและเมื่อบังคับคดีโดยนำเรือลำนั้นออกขายทอดตลาดแล้วได้เงินสุทธิไม่พอชำระหนี้ให้แก่เจ้าหน้อ้นทุกรายนั้น เจ้าหน้อ้นในมูลหนี้ประเภทใดจะมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนกัน และหากว่าเรือนั้นติดจำนองอยู่ด้วย ผู้รับจ้างนองจะมีสิทธิดีกว่าเจ้าหน้อ้นอื่น ๆ เช่นคนประจำเรือ (ซึ่งยังไม่ได้รับเงินเดือนจากเจ้าของเรือ) หรือผู้ทำการช่วยเหลือกู้ภัยเรือลำนั้น (ซึ่งมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนการช่วยเหลือกู้ภัย) เป็นต้น หรือไม่อย่างไร

³สมพร ไพลิน, "การพัฒนากฎหมายพาณิชย์นาวี จำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล", วารสารการพาณิชย์นาวี 13 (มกราคม 2537): 92.

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับบุริมสิทธิพิเศษเหนือเรือเดินทะเลที่เป็นเรือไทยกฎหมายไทยที่อาจนำมาปรับใช้ได้ก็มีพระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 มาตรา 36 วรรคสองซึ่งบัญญัติว่า

ในเรื่องบุริมสิทธิตั้งระบุไว้ในมาตรา 273 ถึงมาตรา 276 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ถือว่าเรือดังกล่าวมาแล้วเป็นอสังหาริมทรัพย์ และให้นำมาตรา 285 ถึงมาตรา 289 แห่งประมวลกฎหมายนั้นมาใช้บังคับ และในเรื่องการจดทะเบียนบุริมสิทธิดังกล่าวมาแล้วให้นำทะเบียนเรือประจำเมืองท่าขึ้นทะเบียนของเรือเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่

แต่มูลหนี้ที่ทำให้เจ้าหนี้บุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 273 ซึ่งมีอยู่เพียง 3 ประเภท คือ 1) หนี้ที่เกิดจากการรักษาอสังหาริมทรัพย์ 2) หนี้ที่เกิดจากการจ้างทำของเป็นการงานทำขึ้นบนอสังหาริมทรัพย์ และ 3) หนี้ที่เกิดจากการซื้อหาอสังหาริมทรัพย์นั้น ไม่สามารถนำมาใช้บังคับกับกรณีของเรือเดินทะเลโดยตรงหรือไม่สามารถนำมาใช้บังคับได้ เช่น กรณีที่คนประจำเรือ (ซึ่งเจ้าของเรือค้างชำระค่าจ้างอยู่แก่ตน) เรียกเอาค่าจ้าง หรือผู้ช่วยเหลือกู้ภัยที่ได้ทำการช่วยเหลือเรือนั้นให้พ้นจากอันตรายทางทะเล (โดยที่เจ้าของเรือไม่ได้ขอให้ช่วยเหลือ) เรียกเอาเงินรางวัล แม้อาจตีความได้ว่าเป็นหนี้ที่เกิดจากการรักษาอสังหาริมทรัพย์ (คือเรือ) แต่อาจมีความเห็นแย้งเป็นอย่างอื่นได้⁴

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 92-93.

ในแง่การให้ความคุ้มครองบุคคลภายนอก กรณีที่เกิดความเสียหายแก่ชีวิตร่างกายหรือทรัพย์สินของบุคคลอื่นโดยมีสาเหตุมาจากเรือเดินทะเล หรือการดำเนินงานของเรือเดินทะเล หากยังคงบังคับตามกฎหมายไทยทั่วไป อันได้แก่ กฎหมายแพ่งทั่วไป ก็เรียกร้องความเสียหายได้ในฐานะเมิด ส่วนกรณีที่เรือเดินทะเลได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกาย ชีวิตหรือทรัพย์สินของผู้นั้น ไม่สามารถนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 273 มาปรับใช้ได้ เจ้าหน้าที่ในมูลละเมิดที่ได้รับความเสียหายจากเรือเดินทะเล จึงไม่มีบุริมสิทธิพิเศษเหนือเรือลำนั้น ดังเช่นตามกฎหมายพาณิชย์นาวีของนานาประเทศที่กำหนดให้ผู้เสียหายจากกรณีดังกล่าวจะมีบุริมสิทธิทางทะเลเหนือเรือที่เป็นต้นเหตุของความเสียหาย ผู้เสียหายดังกล่าวจะมีสิทธิได้รับชำระหนี้จากเรือก่อนเจ้าหนี้อื่น ๆ รวมทั้งเจ้าหนี้ผู้รับจ้างของเรือซึ่งได้จดทะเบียนแล้วด้วย เพราะบุคคลเหล่านี้ไม่ได้สมัครใจที่จะเข้ามาเป็นเจ้าหนี้โดยทำการผูกนิติสัมพันธ์กับเจ้าของเรือเสมือนกับผู้รับจ้าง

ดังนั้น การที่ในอดีตไม่มีกฎหมายแพ่งสำหรับใช้บังคับแก่การจ้างเรือเดินทะเลโดยตรงและการที่ไม่มีกฎหมายกำหนดให้เจ้าหนี้ในมูลหนี้บางประเภทมี "บุริมสิทธิทางทะเล" จึงเป็นอุปสรรคประการหนึ่งในการพัฒนาพาณิชย์นาวีของประเทศ และทำให้ "ผู้เคราะห์ร้าย" ไม่ได้ได้รับความคุ้มครองในกรณีที่เกิดความเสียหายขึ้นโดยสาเหตุจากเรือเดินทะเลอีกด้วย⁵

หลักกฎหมายเรื่องบุริมสิทธิพิเศษเหนือเรือเดินทะเลหรือ "บุริมสิทธิทางทะเล" นี้ได้เป็นที่ยอมรับในกฎหมายของนานาประเทศมาเป็นเวลานานแล้ว ดังจะเห็นได้จากการที่นานาประเทศได้ทำอนุสัญญาระหว่างประเทศในเรื่องนี้ขึ้นไว้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1926 (พ.ศ. 2469) คือ International Convention for the Unification of Certain Rules of

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 95.

Law Relating to Maritime Liens and Mortgages, Signed at Brussels, 10 April 1926 อนุสัญญาฉบับดังกล่าวนี้แม้จะมีภาคีเพียง 22 ประเทศ แต่หลายประเทศที่ไม่ได้เป็นภาคีก็ได้นำเอาหลักกฎหมายตามอนุสัญญามาดำเนินปฏิบัติเป็นกฎหมายภายในของตนโดยดัดแปลงแก้ไขเพียงเล็กน้อย เช่น ญี่ปุ่น ไต้หวัน เกาหลีใต้ เป็นต้น ส่วนสหรัฐอเมริกาทำอังกฤษและประเทศในเครือจักรภพนั้นไม่ได้เข้าเป็นภาคี เนื่องจากกฎหมายเรื่องบุริมสิทธิทางทะเลของตนไม่ตรงกับอนุสัญญาดังกล่าว^๕ โดยสหรัฐอเมริกามี The Ship Mortgage Act of 1920 และอังกฤษมีกฎหมาย Merchant Shipping Act 1894 ซึ่งกฎหมายเรื่องดังกล่าวของทั้งสหรัฐอเมริกาและอังกฤษได้เกิดขึ้นก่อนที่นานาประเทศจะจัดทำอนุสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องนี้ขึ้น

สำหรับประเทศไทยนั้นไม่ได้เข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาระหว่างประเทศฉบับดังกล่าว แต่ขณะที่มีการตราพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 ขึ้น ก็ได้มีการศึกษาถึงหลักเกณฑ์ของกฎหมายดังกล่าวของประเทศต่าง ๆ เช่น ฝรั่งเศส ฟิลิปปินส์ รวมทั้งได้ศึกษาไปถึงหลักเกณฑ์ของกฎหมายดังกล่าวจากในอนุสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง และได้มีการพิจารณาข้อดี ข้อเสียของกฎหมายดังกล่าวในระดับหนึ่งแล้วว่ามีเหมาะสมกับกฎหมายที่มีอยู่แล้วของประเทศไทย ตลอดจนสภาพการณ์ทั่วไปของประเทศไทย ซึ่งในบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 นี้ก็ได้มีการนำเอาหลักกฎหมายตามอนุสัญญาบางประการมาบัญญัติไว้โดยดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของประเทศ ซึ่งทำให้กฎหมายเรื่องดังกล่าวของประเทศไทยมีหลักเกณฑ์ที่เป็นสากลอันเป็นที่ยอมรับได้ของนานาประเทศในระดับหนึ่ง หากประเทศไทยเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาดังกล่าว ประเทศไทยจะต้องผูกพันตามกฎหมายและตามแนวทางที่ปฏิบัติด้านพาณิชย์นาวีกับประ

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า 93-94.

เทศภาคอื่นซึ่งในบางประเด็นประเทศไทยยังไม่พร้อม เนื่องจากพัฒนาการด้านนี้ของไทยไม่ทัดเทียมเท่าบางประเทศที่เป็นภาคีของอนุสัญญา อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยก็อาจพิจารณานำหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติด้านพาณิชย์นาวีมาใช้กับประเทศอื่น ๆ ในลักษณะหลักต่างตอบแทน (Reciprocity) ตามกฎหมายระหว่างประเทศ อันจักเป็นการบริหารหลักการเจรจาในระดับระหว่างประเทศในแง่ของการเพิ่มอำนาจการต่อรอง (Bargaining Power) ในระดับหนึ่ง

จากภูมิหลัง ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติการจ้างเรือและบริมสิทธิ์ทางทะเล พ.ศ. 2537 ดังกล่าวข้างต้น ประเทศไทยคาดหวังว่าการที่ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติดังกล่าวขึ้นเป็นกฎหมายเฉพาะเพื่อบังคับใช้กับการจ้างเรือและบริมสิทธิ์ทางทะเลจะเป็นเครื่องช่วยสนับสนุนในแง่ของการพัฒนาพาณิชย์นาวีไทยให้เป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ และในแง่ของการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลภายนอกในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคลอื่นโดยมีสาเหตุมาจากเรือเดินทะเล หรือการดำเนินงานของเรือเดินทะเล ตลอดจนเป็นการสร้างความมั่นใจแก่คนประจำเรือที่จะนำเรือกลับเข้ามายังประเทศไทย หรือในกรณีที่เรือไทยประสบภัยทางทะเลก็มีสิ่งจูงใจที่จะทำให้มีการทำการช่วยเหลือกู้ภัย ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนทางด้านเงินลงทุนให้แก่บริษัทเรือไทยที่จะสามารถหาแหล่งเงินทุนต่างชาติในการนำเงินมาจัดซื้อเรือเพื่อใช้ให้บริการได้มากขึ้น เนื่องจากสถาบันการเงินมีความมั่นใจในการจะให้เงินทุนแก่บริษัทเดินเรือมากขึ้น นอกจากนี้ กฎหมายฉบับดังกล่าวนี้ยังก่อให้เกิดการพัฒนาของระบบกฎหมายเอกชน (Private Maritime Law) ในส่วนของกฎหมายเอกชนทางการพาณิชย์นาวี (Private Maritime Law) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานอย่างหนึ่งสำหรับการพัฒนาพาณิชย์นาวีของทุกประเทศ⁷

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 96-99.

2. ขอบเขตของการบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติการจํานองเรือและบริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537

2.1 การบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติการจํานองเรือและบริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537

เมื่อพระราชบัญญัติการจํานองเรือและบริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 มีผลใช้บังคับแล้ว ก็มีให้นำมาตรา 36 และมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 มาใช้บังคับแก่เรือที่อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ หมายความว่า นับแต่ขึ้นไปสิทธิเรียกร้องที่เจ้าหน้าที่อยู่ต่อเจ้าของเรือตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการจํานองเรือ และบริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 เท่านั้นที่เป็นสิทธิเรียกร้องเหนือเรือ หรือสิทธิเรียกร้องที่มีบริมสิทธิทางทะเล และเจ้าหน้าที่ทรงบริมสิทธิทางทะเลจะมีสิทธิพิเศษในอันที่จะได้รับชำระหนี้ของตนจากเรือ โดยไม่ต้องพิจารณาถึงพระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 มาตรา 36 วรรคสอง ซึ่งกำหนดให้นำมาตรา 273 ถึง 276 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ ซึ่งก่อนที่พระราชบัญญัติการจํานองเรือและบริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 จะบังคับใช้ พระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 ให้ถือว่าเรือเป็นอสังหาริมทรัพย์ และให้นำบทบัญญัติเรื่องบริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์มาใช้ ซึ่งสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้ที่กำหนดไว้ว่ามีบริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ เพียง 3 ประเภท คือ รักษาอสังหาริมทรัพย์ จ้างทำของเป็นการงานทำขึ้นบนอสังหาริมทรัพย์ และซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ นอกจากนี้ยังกำหนดให้นำมาตรา 285 ถึง มาตรา 289 มาใช้บังคับซึ่งกำหนดให้บริมสิทธิจะมีผลต่อไปได้ต่อเมื่อทำการจดทะเบียน โดยจดทะเบียนต่อนายทะเบียนเรือประจำเมืองทำขึ้นทะเบียนของเรือ หากไม่ทำการจดทะเบียนบริมสิทธิ ผลก็คือ ทำให้สิทธิเรียกร้องดังกล่าวคงเป็นสิทธิเรียกร้องทั่วไป มิได้มีผลทำให้เป็นสิทธิเรียกร้องพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์หรือบริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์แต่อย่างใด

ดังนั้น เมื่อพระราชบัญญัติการจํานองเรือและบริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 มีผลบังคับใช้แล้ว ได้มีการกำหนดประเภทของสิทธิเรียกร้องที่มีบริมสิทธิเหนือเรือเดิน

ทะเลไว้อย่างชัดเจน ก็ไม่ต้องอนุโลมนำเอาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์มาใช้อีก ซึ่งประเภทของสิทธิเรียกร้องตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 ที่เป็นสิทธิเรียกร้องที่มีบุริมสิทธิทางทะเลนั้นกำหนดขึ้นโดยพยายามให้สอดคล้องกับกฎหมายต่างประเทศเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของต่างประเทศสิทธิเรียกร้องที่กำหนดขึ้นมี 4 ประเภทด้วยกัน อันได้แก่ สิทธิเรียกร้องอันเกิดจากการทำงาน สิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับการเสียชีวิตหรือบาดเจ็บ สิทธิเรียกร้องเอาค่าตอบแทนในการช่วยเหลือกู้ภัย และสิทธิเรียกร้องในมูลละเมิดอันเกิดจากการดำเนินงานของเรือและนอกจากนี้ยังกำหนดค่าใช้จ่ายบางประเภทที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองผลประโยชน์ของรัฐและหน่วยงานของรัฐ เช่น ค่าภาระท่าเรือ ค่าธรรมเนียมศาล ให้ได้รับชำระหนี้ก่อนบุริมสิทธิทางทะเล ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดในหัวข้อต่อไป นอกจากนี้บุริมสิทธิทางทะเลตามพระราชบัญญัตินี้ก็ให้มีผลใช้ได้ โดยไม่ต้องจดทะเบียนเหมือนบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2.2 เรือที่ตกอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิ

ทางทะเล พ.ศ. 2537

เรือที่ตกอยู่ภายใต้บังคับบุริมสิทธิทางทะเลตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 คำนิยามอยู่ในมาตรา 4 ซึ่งเรือดังกล่าวมีลักษณะดังนี้คือ

- 1) เรือขนาดตั้งแต่หกสิบตันกรอสขึ้นไป (1 ตันกรอส เท่ากับ 100 ลูกบาศก์ฟุต หรือประมาณ 2.83 ลูกบาศก์เมตร)
- 2) เรือขนาดตั้งแต่หกสิบตันกรอสขึ้นไปนั้นต้องเป็นเรือที่เดินด้วยเครื่องจักรกล ไม่ว่าจะมีการใช้กำลังอื่นด้วยหรือไม่ก็ตาม ดังนั้นหากเป็นเรือที่แม้จะมีขนาดเกินหกสิบตันกรอสขึ้นไป แต่มิได้เดินด้วยเครื่องจักรกล (ถ้ามี) ก็ไม่เป็นเรือตามความหมายของมาตรานี้

และไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติ^{๕๐}

3) เรือขนาดตั้งแต่หกสิบตันกรอสขึ้นไปเดินด้วยเครื่องจักร จะต้องเป็นเรือที่มีลักษณะสำหรับใช้ในทางทะเลตามกฎหมายข้อบังคับการตรวจเรือที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย

ระวางตันของเรือที่กล่าวมาข้างต้น กฎหมายมิได้หมายความว่าถึงตันน้ำหนัก (1,000 กิโลกรัม/1 ตัน) แต่ประการใด ทางปฏิบัติที่ใช้บังคับในปัจจุบัน คำว่า ตันที่กล่าวตามกฎหมายนั้น หมายถึง ตันกรอสของเรือ ซึ่งเป็นของที่ไม่มีตัวตน หรือกล่าวได้ว่าเป็นนามธรรม ได้มาจากการคำนวณขนาดของเรือของวิศวกรต่อเรือ วิธีการคำนวณขนาดเรือนี้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป โดยจะใช้วิธีการตามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการวัดขนาดเรือ (International Convention on Ship Tonnage Measurement)

4) เรือที่ตกอยู่ภายใต้บริมสิทธิทางทะเลไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นของลูกหนี้ เมื่อพิจารณาจากมาตรา 23 ของพระราชบัญญัติการจํานองเรือและบริมสิทธิทางทะเลซึ่งบัญญัติว่า "ให้เจ้าหนี้ซึ่งมีบริมสิทธิทางทะเลมีสิทธิได้รับชำระหนี้อันค้างชำระแก่ตนจากเรือที่อยู่อู่ภายใต้บังคับแห่งบริมสิทธิทางทะเลของเจ้าหนี้อัน ๗ ทั้งนี้ไม่ว่าลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องเป็นเจ้าของเรือหรือไม่ก็ตาม" หมายความว่า ในกรณีที่เจ้าของเรือเป็นลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องบริมสิทธิทางทะเลก็มีเหนือเรือลำนั้น และแม้เจ้าของเรือจะไม่ได้เป็นลูกหนี้ แต่เป็นบุคคลอื่นที่เป็นลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องเช่นเป็นผู้เช่าเรือ หากว่าสิทธิเรียกร้องเกิดจากการดำเนินงานของเรือ บริมสิทธิทางทะเลก็มีเหนือเรือลำนั้นเช่นกัน เหตุผลน่าจะอยู่ที่ว่า กฎหมายมุ่งเน้นความ

^{๕๐}ไพฑูริศ เอกจริยกร, คำอธิบายพระราชบัญญัติจํานองเรือ และบริมสิทธิทางทะเล (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2527), หน้า 17.

สำคัญที่ว่าสิทธิเรียกร้องเกิดจากหรือเกี่ยวเนื่องกับเรือลำนั้น จึงกำหนดให้เจ้าหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องนี้มีบุริมสิทธิทางทะเลเหนือเรือ โดยไม่คำนึงถึงว่าใครเป็นเจ้าของเรือ และเจ้าของเรือเป็นลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องหรือไม่ก็ตาม

5) พระราชบัญญัตินี้มุ่งประสงค์ที่จะใช้บังคับแก่เรือที่เดินทะเล ซึ่งตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 มาตรา 18 ถึง มาตรา 21 เรือที่จะได้รับใบอนุญาตให้เดินทะเลระหว่างประเทศต้องเป็นเรือกล มีเครื่องจักรขับเคลื่อนเรือในตัวเองและมีขนาดตั้งแต่ 60 ตันกรอสขึ้นไป

6) คำว่า "เรือ" ในที่นี้ให้หมายความรวมถึงทั้งเรือไทย และเรือต่างประเทศ ซึ่งมีข้อสังเกตว่า ถ้ามาตราใดประสงค์จะให้หมายถึงเรือไทยก็จะใช้คำว่า "เรือไทย" โดยเฉพาะเจาะจง เช่น ในมาตรา 27 กรณีการโอนกรรมสิทธิ์ในเรือที่อยู่ภายใต้บุริมสิทธิทางทะเลซึ่งกำหนดไว้โดยชัดเจนว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรในกรณีที่ เป็นเรือไทยหรือในกรณีที่ เป็นเรือต่างประเทศ

3. ลักษณะสำคัญของบุริมสิทธิทางทะเลตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537

ตามหลักเกณฑ์ในเรื่องหนี้ตามกฎหมายไทย บ่อเกิดแห่งหนี้มีที่มาจากนิติเหตุอันได้แก่ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลาภมิควรได้ หรือมีที่มาจากนิติกรรม เช่น สัญญาประเภทต่าง ๆ หากปรากฏว่าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้ก็มีสิทธิบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ ในบางครั้งลูกหนี้มีเจ้าหนี้เพียงรายเดียว ปัญหาจะไม่เกิดขึ้นถ้าหากทรัพย์สินของลูกหนี้มีเพียงพอที่จะชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ทุกคน แต่ถ้าทรัพย์สินของลูกหนี้ไม่พอชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ทั้งหมด เจ้าหนี้ทุกคนอาจจะต้องมาเฉลี่ยทรัพย์สินของลูกหนี้ตามสัดส่วนของสิทธิเรียกร้องที่ตนมีอยู่ และอาจไม่ได้รับชำระหนี้เต็มจำนวน หรือถ้าหากมีเจ้าหนี้คนใดได้รับชำระหนี้เต็มจำนวน

เจ้าหน้คนอื่น ๆ ก็อาจจะไม่ได้รับชำระหนี้เลย แต่ถ้าปรากฏว่าเจ้าหน้คนใดมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินใดทรัพย์สินหนึ่ง เช่น อสังหาริมทรัพย์ของลูกหน้แล้วก็อาจจะม้สิทธิได้รับชำระหนี้เต็มจำนวนได้ เพราะว่าตนเองมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหน้อื่น ๆ

จากแนวความคิด และหลักเกณฑ์ในเรื่องบุริมสิทธิตามที่ได้กล่าวแล้วในหัวข้อบุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องลักษณะทั่วไปของบุริมสิทธิแล้วนั้น บุริมสิทธิน่าจะหมายถึง สิทธิของเจ้าหน้ผู้ทรงบุริมสิทธิในอันที่จะได้รับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินนั้น ๆ ของลูกหน้ก่อนเจ้าหน้คนอื่น ๆ

เมื่อนำคำว่า "บุริมสิทธิ" มารวมกับคำว่า "ทะเล" ทำให้เข้าใจได้ว่า บุริมสิทธิทางทะเลต้องมีความเกี่ยวข้องกับทะเล ถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องที่มีบุริมสิทธิ สิทธิเรียกร้องดังกล่าวก็ต้องเป็นสิทธิเรียกร้องทางทะเล และทรัพย์สินที่ตกอยู่ภายใต้สิทธิเรียกร้องที่มีบุริมสิทธิทางทะเล ก็คือ เรือเดินทะเล รวมทั้งสิ่งอื่นที่เกี่ยวข้องกับเรือเดินทะเล

เนื่องจากไม่มีการให้คำจำกัดความของคำว่าบุริมสิทธิทางทะเลใดที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับเป็นสากล จนบัญญัติไว้ในกฎหมายโดยชัดเจน ทั้งในกฎหมายภายใน รวมทั้งอนุสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับบุริมสิทธิทางทะเล^๑ จึงเป็นเหตุให้ต้องพิจารณาลักษณะทั่วไปของบุริมสิทธิทางทะเลจากแนวความคิดเรื่องบุริมสิทธิธรรมดา เทียบเคียงและพิจารณาประกอบกับข้อสังเกตข้างต้นในวรรคก่อน ซึ่งพอจะสรุปความหมายในเบื้องต้นของคำว่าบุริมสิทธิทางทะเลได้ว่า เป็นสิทธิของเจ้าหน้ผู้ทรงบุริมสิทธิเพื่อเรียกร้องในอันที่จะได้รับชำระหนี้เอาจากเรือเดินทะเลก่อนเจ้าหน้อื่น

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า 82.

เมื่อพิจารณาลักษณะทั่วไป ของบุริมสิทธิทางทะเล โดยประมวลจากหลักกฎหมาย ที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 พอสรุปลักษณะ ของบุริมสิทธิทางทะเลได้ดังนี้

(ก) สิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ก่อน

บุริมสิทธิทางทะเลเป็นสิทธิที่เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลจะได้รับชำระ หนี้ก่อนเจ้าหนี้รายอื่น

ตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 มาตรา 23 ซึ่งบัญญัติว่า "ให้เจ้าหนี้บุริมสิทธิทางทะเลมีสิทธิได้รับชำระหนี้อื่นค้ำชำระแก่ตน จากเรือที่มีอยู่ภายใต้บังคับแห่งบุริมสิทธิทางทะเลก่อนเจ้าหนี้อื่น ๆ ทั้งนี้ไม่ว่าลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องจะเป็นเจ้าของเรือหรือไม่ก็ตาม" ซึ่งอธิบายลักษณะของบุริมสิทธิทางทะเลได้ว่าเป็นสิทธิพิเศษ ของเจ้าหนี้ในอันที่จะได้รับชำระหนี้ของตนจากเรือและทรัพย์สินอื่นซึ่งอยู่ภายใต้บังคับแห่งบุริมสิทธิ ทางทะเลตามพระราชบัญญัตินี้ก่อนเจ้าหนี้อื่น ๆ ทั้งนี้โดยไม่ว่าลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องของ เจ้าหนี้ซึ่งมีบุริมสิทธิทางทะเลนั้นจะเป็นเจ้าของทรัพย์สินดังกล่าวหรือไม่ก็ตาม

(ข) บุริมสิทธิทางทะเลไม่ระงับสิ้นไปโดยการโอนเปลี่ยนมือ

ตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 มาตรา 27 ซึ่งบัญญัติว่า

ในกรณีที่มิบุริมสิทธิทางทะเลเหนือเรือลำใดเกิดขึ้นแล้ว การทำนิติกรรมโอนกรรมสิทธิ์ เรือลำนั้นให้แก่บุคคลใด ๆ ต่อไปไม่ทำให้บุริมสิทธิทางทะเลที่เกิดขึ้นแล้วนั้นระงับสิ้นไป เว้นแต่กรณีที่ผู้รับโอนได้ดำเนินการแจ้งให้เจ้าหนี้บุริมสิทธิทางทะเลยื่นข้อเรียกร้องของ ตนไปยังผู้รับโอนภายในเวลาที่กำหนดซึ่งต้องไม่น้อยกว่าหกสิบวันนับแต่วันที่แจ้ง แต่เจ้า

หนี้บุริมสิทธิทางทะเลไม่ได้ยื่นข้อเรียกร้องของตนไปยังผู้รับโอนภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้บุริมสิทธิทางทะเลเป็นอันระงับสิ้นไป

วางหลักเกณฑ์ว่า เมื่อมีบุริมสิทธิทางทะเลเกิดขึ้นเหนือเรือลำใดแล้ว บุริมสิทธิทางทะเลจะตกติดไปกับเรือลำนั้น การโอนเปลี่ยนมือทรัพย์สินไม่เป็นผลให้บุริมสิทธิทางทะเลระงับสิ้นไป

(ค) บุริมสิทธิทางทะเลเป็นสิทธิที่ไม่เปิดเผยแก่บุคคลภายนอก

ตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 มาตรา 24 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า "บุริมสิทธิทางทะเลตามพระราชบัญญัตินี้ให้มีผลใช้ได้โดยไม่ต้องจดทะเบียน และให้ได้ผลก่อนสิทธิจำนองตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งบุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์..." หมายความว่า บุริมสิทธิทางทะเลเป็นสิทธิที่ไม่เปิดเผยแก่บุคคลภายนอก โดยมีผลใช้ได้โดยไม่ต้องจดทะเบียน ซึ่งก่อนมีพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 บังคับใช้ จะต้องมีการจดทะเบียนบุริมสิทธิไว้เพื่อให้คนภายนอกได้รู้ว่าเรือลำนั้นมีภาระบุริมสิทธิติดอยู่

4. สิทธิเรียกร้องที่มีบุริมสิทธิทางทะเล

4.1 การเกิดสิทธิเรียกร้องที่มีบุริมสิทธิทางทะเล

บุริมสิทธิทางทะเลจะเกิดขึ้นได้จะต้องมีสิทธิเรียกร้องทางทะเลเสียก่อน สิทธิเรียกร้องทางทะเลที่มีบุริมสิทธิทางทะเลตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 จะเกิดขึ้นจากมูลหนี้ ต่อไปนี้

ก) สิทธิเรียกร้องทางทะเลที่เกิดจากสัญญา

สิทธิเรียกร้องทางทะเลที่เกิดจากสัญญา คือ สิทธิที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับจำนวนเงินที่ถึงกำหนดชำระตามสัญญา อันได้แก่ สัญญาจ้างแรงงาน สัญญาช่วยเหลือกู้ภัย เหตุผลที่สิทธิเรียกร้องตามสัญญาจ้างแรงงาน เป็นสิทธิเรียกร้องที่มีบุริมสิทธิทางทะเล เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้ด้อยกว่าทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะบรรดาลูกจ้างที่เข้าผูกพันตนตามสัญญากับนายจ้าง ส่วนสัญญาช่วยเหลือกู้ภัยนั้นน่าจะมีเหตุผลเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหน้ออื่น ๆ ที่ได้เข้ามาผูกพันตน เพื่อช่วยเหลือเรือให้รอดพ้นอันตรายย่อมสมควรได้รับการคุ้มครอง

ข) สิทธิเรียกร้องทางทะเลที่เกิดจากมูลละเมิด

สิทธิเรียกร้องทางทะเลที่มีบุริมสิทธิทางทะเลที่เกิดจากละเมิดเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายที่เรือไปก่อให้เกิดขึ้นแก่บุคคลที่สามโดยใช้เรือเป็นเครื่องมือ สิทธิเรียกร้องประเภทนี้มีบุริมสิทธิทางทะเล ก็เพราะผู้ได้รับความเสียหายมิได้ประสงค์จะเข้ามาวินิจฉัยสัมพันธ์กับเรือ แต่เพราะเรือไปเกี่ยวข้องกับก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายเอง และในขณะที่เดียวกันก็เป็นการคุ้มครองผู้เสียหายให้มีโอกาสได้รับชำระหนี้เอาจากเรือนั้นก่อน

ค) สิทธิเรียกร้องทางทะเลที่เกิดจากผลของกฎหมาย

สิทธิเรียกร้องทางทะเลที่เกิดจากผลของกฎหมายเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองผลประโยชน์ของรัฐและหน่วยงานของรัฐ เช่น ค่าภาระท่าเรือ ค่าธรรมเนียมศาล

4.2 สิทธิเรียกร้องที่มีบุริมสิทธิทางทะเลตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าสิทธิเรียกร้องที่มีบุริมสิทธิทางทะเลจะต้องเป็นสิทธิเรียกร้องทางทะเล แต่มิได้หมายความว่าสิทธิเรียกร้องทางทะเลทุกประเภทจะเป็นสิทธิ

เรียกร้องที่มีบุริมสิทธิทางทะเล สิทธิเรียกร้องทางทะเลที่มีบุริมสิทธิทางทะเล กฎหมายภายในของแต่ละประเทศ หรืออนุสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับบุริมสิทธิทางทะเลจะกำหนดว่าสิทธิเรียกร้องทางทะเลประเภทใดบ้างที่มีบุริมสิทธิทางทะเล ตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 ได้กำหนดสิทธิเรียกร้องที่มีบุริมสิทธิทางทะเลไว้ 4 ประเภท คือ

- 1) สิทธิเรียกร้องอันเกิดจากการทำงานในฐานะนายเรือ หรือลูกเรือ หรือคนประจำเรือของเรือลำนั้น
- 2) สิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับการเสียชีวิตหรือบาดเจ็บของบุคคลใด ๆ ที่เกิดจากการดำเนินงานของเรือลำนั้น
- 3) สิทธิเรียกร้องเอาค่าตอบแทนในการช่วยเหลือกู้ภัยเรือ
- 4) สิทธิเรียกร้องในมลละเมิดที่เกิดจากการดำเนินงานของเรือ

4.2.1 สิทธิเรียกร้องอันเกิดจากการทำงานในฐานะนายเรือ ลูกเรือ หรือคนประจำเรือ

สิทธิเรียกร้องอันเกิดจากการทำงานนี้กว้างมาก โดยอาจจะเป็นสิทธิเรียกร้องเพื่อค่าจ้าง เงินเดือน ค่าทดแทนในกรณีที่นายเรือ คนประจำเรือ ตลอดจนลูกจ้างอื่น ๆ ประจำเรือลำนั้นได้รับบาดเจ็บหรือตาย และเงินชดเชยในกรณีที่ลูกจ้างเหล่านี้ถูกไล่ออกจากงานและนายจ้างต้องจ่ายค่าชดเชยดังกล่าว

สิทธิเรียกร้องที่มีบุริมสิทธิทางทะเลประเภทนี้เกิดขึ้นจากสัญญาจ้างแรงงาน ดังนั้นในการพิจารณาสิทธิเรียกร้องอันเกิดจากการทำงานดังกล่าวว่ามีบุริมสิทธิทางทะเลหรือไม่ จะต้องพิจารณาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะจ้างแรงงาน และกฎหมายแรงงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจ้างแรงงานประกอบด้วย

4.2.2 สิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับการเสียชีวิตหรือบาดเจ็บของบุคคลใด ๆ ที่เกิดจากการดำเนินงานของเรือ

สิทธิเรียกร้องประเภทนี้กำหนดไว้กว้างเกี่ยวกับการเสียชีวิตหรือบาดเจ็บ มิได้มีการระบุไว้โดยเฉพาะเจาะจง สิทธิเรียกร้องในเรื่องนี้เป็นการชดเชยค่าสินไหมทดแทน หรือค่าเสียหายในกรณีที่มีบุคคลถึงแก่ความตายหรือได้รับบาดเจ็บที่เกิดจากการดำเนินงานของเรือลำนั้น แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายได้กำหนดข้อยกเว้นไว้ในกรณีสิทธิเรียกร้องเพื่อการเจ็บหรือการตายของบุคคลใด ๆ ที่เกิดจากการดำเนินงานของเรือลำนั้น หากเป็นสิทธิเรียกร้องที่เกิดจากมลพิษน้ำมัน สารกัมมันตรังสี และวัตถุนิวเคลียร์จะไม่ก่อให้เกิดบุริมสิทธิเหนือเรือลำนั้น

4.2.3 สิทธิเรียกร้องเอาค่าตอบแทนในการช่วยเหลือกู้ภัยเรือ

พระราชบัญญัติการจ้างงานเรือและบุริมสิทธิทางทะเลกำหนดให้สิทธิเรียกร้องเอาค่าตอบแทนในการช่วยเหลือกู้ภัยมีบุริมสิทธิทางทะเลเหนือเรือ เนื่องจากความช่วยเหลือได้ก่อประโยชน์ให้แก่เจ้าหน้คนอื่น ๆ เนื่องจากเป็นการช่วยเหลือเรือซึ่งเป็นทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันแก่เจ้าหน้คนอื่น ๆ ให้ปลอดภัย ซึ่งหากปราศจากการกระทำการช่วยเหลือกู้ภัยของเจ้าหน้ผู้ทำการช่วยเหลือกู้ภัย เรือก็จะสูญหายหรือเสียหาย ซึ่งเจ้าหน้คนอื่น ๆ ก็จะได้รับความเสี่ยงภัยไปด้วยเช่นกัน ดังนั้นเจ้าหน้รายนี้จึงควรที่จะมีสิทธิได้รับชำระหนี้เอาจากเรือก่อนเจ้าหน้คนอื่น ๆ

ในการเดินทางในท้องทะเลนั้น เรืออาจจะประสบกับอันตรายต่าง ๆ ที่มีเหตุจากภายนอกเรือหรือจากภายในเรือเอง เรือที่ประสบกับปัญหานั้น อาจจะแก้ไขปัญหาเองไม่ได้ และจะขอร้องให้บุคคลอื่นให้ช่วยเหลือก็คงทำได้ยาก หากเปรียบเทียบกับ การขับรถยนต์บนท้องถนน ถ้ารถยนต์เสียหรือเกิดอุบัติเหตุผู้ขับขี่ก็สามารถจอดรอไว้ข้าง

ทางรอให้ผู้คนสัญจรผ่านไปมาเข้าช่วยเหลือหรือไปตามบุคคลอื่นมาช่วยเหลือ แต่เรือที่ต้องลอยอยู่ในท้องทะเลคงจะกระทำอย่างนั้นได้ยาก เพราะท้องทะเลนั้นกว้างขวางและโอกาสจะพบผู้ที่ผ่านไปมาคงจะต้องใช้เวลา หรือหากว่าเรือได้ขอความช่วยเหลือไปยังเรือลำอื่นในบริเวณนั้น ๆ แล้ว ก็อาจปรากฏว่าไม่มีเรือลำใดเข้ามาทำการช่วยเหลือเลยก็ได้

หน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือก็ยกแก่เรือลำอื่นที่ตกอยู่ในอันตรายนั้นแม้จะไม่มีกฎหมายใด ๆ บังคับว่าจะต้องกระทำ แต่ตามความรู้สึกนึกคิดของวิญญูชนทั่วไป ๆ ก็เห็นว่าบุคคลควรจะไปช่วยเหลือผู้อื่นที่ตกอยู่ในอันตราย ซึ่งหน้าที่นี้เป็นหน้าที่ในทางศีลธรรม

อีกประการหนึ่งหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือก็ยกแก่เรือลำอื่น ๆ นั้น ย่อมเป็นการแสดงออกซึ่งความสมัครสมานสามัคคีในหมู่คนที่เดินทางทางทะเล เพราะการที่เรือลำใดไปช่วยเหลือเรือลำอื่น สักวันหนึ่งเรือลำที่เข้าไปช่วยเหลือเรือลำอื่นนั้นอาจจะต้องขอความช่วยเหลือเรือลำอื่น ๆ บ้าง ก็ได้ ถ้าเรือทุกลำเห็นแก่ตัวก็คงจะนำความสูญเสียมาแก่บุคคลที่เดินทางทางทะเลเหล่านั้นเอง แต่ถ้าทุกคนช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันความเสียหายก็จะไม่เกิดขึ้น หรือถ้าเกิดขึ้นความเสียหายก็คงไม่มากนัก

ปัญหาที่น่าพิจารณาก็คือหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือก็ยกขึ้นเป็นหน้าที่เฉพาะในการช่วยเหลือชีวิตมนุษย์ในทะเลอย่างเด็ดขาด หรือว่าเป็นหน้าที่ซึ่งครอบคลุมไปถึงการช่วยเหลือทรัพย์สินในทะเลด้วย ถ้าพิจารณาคุณประมวลกฎหมายอาญาของไทย มาตรา 374 กำหนดว่า "ผู้ใดเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายแห่งชีวิตซึ่งตนอาจช่วยได้โดยสมควรแล้วอันตรายแก่ตนเองหรือผู้อื่น แต่ไม่ช่วยตามความจำเป็น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ" ซึ่งกฎหมายก็กำหนดว่าต้องช่วยชีวิตผู้อื่น ถ้าเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นแล้วแม้ผู้นั้นจะไม่เข้าช่วยเหลือประมวลกฎหมายอาญาก็ไม่ลงโทษ

ในขณะที่บทบัญญัติที่พอจะเกี่ยวข้องกับ การช่วยเหลือภัยทางทะเล อาจจะได้พบได้ในกฎหมายต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. มาตรา 312 ของ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำ ไทย พ.ศ. 2456 ที่บัญญัติว่า

เมื่อเกิดเหตุเรือสองลำโดนกันขึ้นเวลาใด นายเรือหรือผู้ที่ควบคุมเรือทั้งสองฝ่ายเมื่อ เห็นว่าจะกระทำไต่เพียงใด โดยไม่เป็นที่น่ากลัวอันตรายจะมีชั้นแก่เรือ หรือลูกเรือ หรือคนโดยสาร (ถ้าหากมี) ในเรือของตน ท่านว่าเป็นหน้าที่ของนายเรือผู้ควบคุมเรือ ควรจะกระทำดังต่อไปนี้คือ

(ก) ต้องช่วยเหลือตามความสามารถที่จะกระทำไต่เพียงใดแก่เรืออีกลำหนึ่งที่โดนกัน และแก่นายเรือ, ลูกเรือ, และคนโดยสาร (ถ้าหากมี) ของเรือลำนั้นเพื่อป้องกันให้พ้นจากอันตรายที่จะพึงเกิดจากเหตุที่เรือโดนกันนั้น และต้องรอเรืออยู่ใกล้กับเรือลำนั้นจนกว่าจะเป็นที่แน่ใจว่าไม่ต้องการให้ช่วยเหลืออีกต่อไป

(ข) ต้องแจ้งชื่อเรือชื่อเมืองท่าที่เป็นสำนักของตนและมาจากเมืองท่าใด จะไปเมืองท่าใด แก่นายเรือหรือผู้ที่ควบคุมเรืออีกลำหนึ่งที่โดนกันนั้นให้ทราบ

ถ้าหากเรือหรือผู้ที่ควบคุมเรือลำใดละเลยไม่กระทำตามข้อปฏิบัติที่ไว้ไว้ในมาตรานี้ และไม่มีเหตุอันสมควรที่จะแก้ตัวได้ว่าเป็นด้วยเหตุใด ท่านว่าถ้าไม่มีสักชีพยานแน่นอนว่าเป็นอย่างอื่นต้องถือว่าเหตุเรือโดนกันนั้นได้เกิดขึ้นเพราะความประพฤติผิด หรือความละเลย หรือความประพฤติละเมียดละนั้น

ถ้านายเรือหรือผู้ที่ควบคุมเรือลำใดไม่มีเหตุอันสมควรที่จะแก้ตัวได้และผู้นั้นไม่กระทำตามที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้โดยไม่มีสาเหตุอันสมควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

เจ้าท่ามีอำนาจสั่งคดีใช้ประกาศนียบัตรสำหรับทำการในหน้าที่ เช่นนั้นมิกำหนดไม่
เกินสองปีหรือสั่งห้ามใช้ประกาศนียบัตรนั้นตลอดไปก็ได้

มาตรา 312 นี้ จะใช้เฉพาะในเวลาที่เกิดเรือโดนกัน
เท่านั้นมิได้ใช้ในกรณีที่ไม่ได้เกิดเหตุเรือโดนกัน

2. มาตรา 374 ประมวลกฎหมายอาญา กำหนดว่า "ผู้ใด
เห็นผู้อื่นตกอยู่ในภยันตรายแห่งชีวิต ซึ่งตนอาจช่วยได้โดยไม่ควรกลัวอันตรายแก่ตนเองหรือผู้อื่น
แต่ไม่ช่วยตามความจำเป็นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท
หรือทั้งจำทั้งปรับ"

มาตรานี้กล่าวถึงเฉพาะหน้าที่ในการช่วยเหลือชีวิตมนุษย์
มิได้กล่าวถึงการช่วยเหลือแก่ทรัพย์สินเช่นเรือหรือสินค้า

3. มาตรา 3 ของพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534
ที่กำหนดว่าสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือหมายความว่า สิทธิเรียกร้องอันเกิดจาก

(ก) การช่วยเหลือกู้ภัยทางทะเล

การที่มาตรา 3 กำหนดไว้เช่นนั้นและเมื่อพิจารณา
ดูจากมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ สิทธิเรียกร้องที่เกิดจากการช่วยเหลือกู้ภัยทางทะเล
เป็นสิทธิเรียกร้องที่เจ้าหนี้สามารถยื่นคำร้องขอให้กักเรือได้ และเมื่อมีการกักเรือแล้ว เจ้าหนี้
จะต้องนำคดีเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องนี้ไปฟ้องศาลภายใน 30 วันนับแต่วันที่มีการปิดหมายกักเรือ
ตามมาตรา 25 มิฉะนั้นศาลมีอำนาจสั่งปล่อยเรือ จึงทำให้เข้าใจได้ว่าขณะนี้กฎหมายพาณิชย์นาวี
ของไทย อย่างน้อยก็มีพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534 ที่รับรู้ถึงสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับการ
ช่วยเหลือกู้ภัยซึ่งเจ้าหนี้หรืออภัยหนึ่งผู้เข้าช่วยเหลือกู้ภัยมีสิทธิเรียกร้องเอาได้

4. มาตรา 54 ของพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล

พ.ศ. 2534 ที่กำหนดไว้ว่า "ผู้ขนส่งไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อการสูญหาย เสียหาย หรือส่งมอบชกช้า ถ้าพิสูจน์ได้ว่า การสูญหาย เสียหายหรือส่งมอบชกช้า นั้นเป็นผลจากการใช้มาตรการทั้งปวง เพื่อช่วยชีวิตมนุษย์ในทะเล หรือจากการใช้มาตรการอันสมควรเพื่อช่วยทรัพย์สินในทะเล..." ซึ่งเนื้อหาของบทบัญญัติตรงนี้ก็อยู่ที่ให้สิทธิผู้ขนส่งที่จะอ้างเอาการช่วยเหลือกู้ภัยทางทะเลมาเป็นเหตุยกเว้นความรับผิดชอบของตนได้

ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายไทยในเรื่องการช่วยเหลือกู้ภัยทางทะเล โดยเฉพาะ เจ้าหน้าที่ในการช่วยเหลือกู้ภัยจะมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนหรือมีสิทธิเรียกค่าตอบแทนในการช่วยเหลือกู้ภัยหรือไม่ เพียงใดนั้นจึงจะต้องรอดูกฎหมายไทยในอนาคตว่า จะมีออกมาหรือไม่ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาสถานะกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือกู้ภัยทางทะเลที่เป็นอยู่ปัจจุบัน ค่าตอบแทนสำหรับการช่วยเหลือกู้ภัยได้แก่เงินรางวัลการช่วยเหลือกู้ภัย (Salvage Reward) ที่กำหนดขึ้นเมื่อผู้ช่วยเหลือกู้ภัยได้ปฏิบัติการอันเป็นผลดีต่อเรือที่ประสบอันตราย คำว่า "ค่าตอบแทน" (remuneration) อาจหมายความรวมถึง "Special Compensation" ซึ่งหมายถึงค่าทดแทนพิเศษที่เจ้าของเรือจะต้องจ่ายให้ผู้ช่วยเหลือกู้ภัย แม้ว่าไม่สามารถปฏิบัติการอันเป็นผลดี หากปรากฏว่ากษัตริย์ที่เกิดขึ้นมีผลคุกคามต่อสภาวะแวดล้อม โดยค่าทดแทนพิเศษจะได้แก่ ค่าใช้จ่ายตามสมควรที่ผู้ช่วยเหลือกู้ภัยได้จ่ายไปในการปฏิบัติการช่วยเหลือกู้ภัย หลักการ Special Compensation นี้จะปรากฏอยู่ในอนุสัญญาการช่วยเหลือกู้ภัยทางทะเล 1989 ซึ่งได้รับการยอมรับมาบัญญัติไว้ในแบบมาตรฐานของสัญญาการช่วยเหลือกู้ภัย Lloyd's Open Form 1995 และในอนุสัญญาการช่วยเหลือกู้ภัยทางทะเล 1989 ได้บัญญัติไว้โดยชัดเจนว่าเฉพาะสิทธิเรียกร้องในเงินรางวัล (Salvage Reward) เท่านั้นที่มีบุริมสิทธิทางทะเล ดังนั้น "ค่าตอบแทนในการช่วยเหลือกู้ภัย" ตามพระราชบัญญัติการจ้างงานเรือและบุริมสิทธิทางทะเลน่าจะหมายความเฉพาะ "เงินรางวัล" เท่านั้น¹⁰

¹⁰ จุฬารัตน์ สุขมานพ, "การใช้สิทธิเรียกร้องที่มีบุริมสิทธิทางทะเล," วารสารการพาณิชย์นาวี 14 (พฤษภาคม 2538): 108

4.2.4 สิทธิเรียกร้องในมูลละเมิดที่เกิดจากการดำเนินงานของเรือ

สิทธิเรียกร้องในมูลละเมิดนี้ตัวบทมิได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นสิทธิเรียกร้องประเภทใดบ้าง คงระบุไว้กว้าง ๆ ซึ่งสิทธิเรียกร้องในมูลละเมิดนี้อาจจะเป็นกรณีที่เรือไปก่อความเสียหายทางร่างกาย หรือทางทรัพย์สินแก่ผู้เสียหายก็ได้

สิทธิเรียกร้องในมูลละเมิดที่เกิดจากการดำเนินงานของเรือที่ไม่มีบุริมสิทธิทางทะเลเหนือเรือก็คือ สิทธิเรียกร้องที่เกิดจากมลพิษน้ำมัน สารกัมมันตภาพรังสี และวัตถุนิวเคลียร์

5. ลำดับการได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้บุริมสิทธิทางทะเล

5.1 ลำดับการได้รับชำระหนี้ในระหว่างเจ้าหนี้บุริมสิทธิทางทะเล

ในกรณีที่เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลหลายรายด้วยกันนั้น เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลจะมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนหลังกันอย่างไรนั้น ตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ.2537 มาตรา 24 บัญญัติไว้ว่า

บุริมสิทธิทางทะเลตามพระราชบัญญัตินี้ให้มีผลใช้ได้โดยไม่ต้องจดทะเบียนและให้ได้ผลมีผลก่อนสิทธิจำนองตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งบุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ในกรณีที่บุริมสิทธิทางทะเลหลายรายแย้งกันให้บุริมสิทธิทางทะเลเหล่านั้นได้ผลก่อนหลังตามที่เรียงลำดับไว้ในมาตรา 22 เว้นแต่บุริมสิทธิทางทะเลในมูลค่าตอบแทนการช่วยเหลือกู้ภัยให้ได้ผลก่อนบุริมสิทธิทางทะเลอื่น ๆ เหนือเรือที่มีอยู่แล้วก่อนเริ่มปฏิบัติการช่วยเหลือกู้ภัยนั้น

ในกรณีที่บุคคลหลายคนมีบุริมสิทธิทางทะเลในลำดับเดียวกันให้บุคคลเหล่านั้นได้รับชำระ

หนี้ตามส่วนแห่งจำนวนเงินที่ตนเป็นเจ้าของหนี้ในกรณีที่มีบุริมสิทธิทางทะเลในมูลค่าตอบแทนการช่วยเหลือกู้ภัยเกิดขึ้นหลายครั้งให้บุริมสิทธิทางทะเลที่เกิดขึ้นภายหลังสุดได้ผลก่อนตามลำดับ ทั้งนี้ไม่ให้ถือว่าบุริมสิทธิทางทะเลในมูลค่าตอบแทนการช่วยเหลือกู้ภัยได้เกิดขึ้นในวันที่ปฏิบัติการช่วยเหลือกู้ภัยได้เสร็จสิ้นลง

ซึ่งหมายความว่า

ก) หากเจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลมีหลายราย และเจ้าหนี้เหล่านั้นจะแข่งขันกันเองในการได้รับชำระหนี้เอาจากเรือก่อนกัน ให้บุริมสิทธิทางทะเลเหล่านั้นได้ผลก่อนหลังตามลำดับดังนี้

ลำดับที่หนึ่ง คือ สิทธิเรียกร้องอันเกิดจากการทำงานในฐานะนายเรือ ลูกเรือหรือคนประจำเรือของเรือลำนั้น

ลำดับที่สอง คือ สิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับการเสียชีวิตหรือบาดเจ็บของบุคคลใด ๆ ที่เกิดจากการดำเนินงานของเรือลำนั้น

ลำดับที่สาม คือ สิทธิเรียกร้องเอาค่าตอบแทนในการช่วยเหลือกู้ภัยเรือลำนั้น ๆ

ลำดับที่สี่ คือ สิทธิเรียกร้องในมูลละเมิดที่เกิดจากการดำเนินงานของเรือลำนั้น

อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นมีข้อยกเว้นในกรณีที่มีบุริมสิทธิทางทะเลในมูลค่าตอบแทนการช่วยเหลือกู้ภัยเกิดขึ้น ให้บุริมสิทธิทางทะเลในมูลหนี้ที่ได้รับชำระหนี้ก่อนบุริมสิทธิทางทะเลอื่นเหนือเรือที่มีอยู่แล้วก่อนเริ่มปฏิบัติการช่วยเหลือกู้ภัยนั้น แต่ถ้าค่าตอบแทนในการช่วยเหลือกู้ภัยมีอยู่แต่ก่อนสิทธิเรียกร้องที่มีบุริมสิทธิทางทะเลอื่น ๆ ลำดับในการได้รับชำระหนี้ของสิทธิในค่าตอบแทนการช่วยเหลือกู้ภัยกับสิทธิเรียกร้องที่มีบุริมสิทธิทางทะเลอื่นก็เป็นไปตามลำดับข้างต้น

ข) ในกรณีที่บุคคลหลายคนมีบุริมสิทธิทางทะเลในลำดับเดียวกัน เช่น สิทธิเรียกร้องอันเกิดจากการทำงานในฐานะจ้างแรงงานนายเรือ คนประจำเรือ ตลอดจนลูกจ้างของเรือลำนั้น โดยลูกหนี้ค้างชำระเงินเดือนนายเรือและลูกเรือจำนวนหลายคน บุคคลเหล่านี้

นี้จะได้รับชำระหนี้เอาจากเรือตามอัตราส่วนแห่งจำนวนเงินที่ตนเป็นเจ้าของ ในกรณีที่เงินที่ได้จากการขายเรือหรือเงินที่เหลือจากการแบ่งเงินที่ได้จากการขายเรือให้แก่เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลที่มีสิทธิในอันที่จะได้รับชำระหนี้ก่อน หากเหลือไม่เพียงพอที่จะชำระหนี้ให้แก่นายเรือและลูกเรือเหล่านี้ได้ทั้งหมดทุกคนและเต็มตามจำนวนหนี้ ต้องนำเงินที่เหลือมาเฉลี่ยตามส่วนของหนี้ที่ตนมีอยู่ แต่ในกรณีที่จำนวนเงินที่ขายเรือได้หรือเงินที่เหลือจากการแบ่งเงินที่ได้จากการขายเรือให้แก่เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลที่มีสิทธิในอันที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเหลือเพียงพอให้ที่จะชำระหนี้ให้แก่นายเรือและลูกเรือทั้งหมด ปัญหาการที่จะต้องนำเงินมาเฉลี่ยตามสัดส่วนก็ไม่มี เนื่องจากเจ้าหนี้เหล่านี้จะได้รับชำระหนี้ครบถ้วนทุกคน

ค) ในกรณีที่บุริมสิทธิทางทะเลในมูลค่าตอบแทนการช่วยเหลือกู้ภัยมีหลายรายให้บุริมสิทธิทางทะเลที่เกิดขึ้นภายหลังสุดได้ผลก่อนตามลำดับ ทั้งนี้ให้ถือว่าบุริมสิทธิทางทะเลในมูลค่าตอบแทนการช่วยเหลือกู้ภัยที่เกิดขึ้นในวันที่ปฏิบัติการช่วยเหลือกู้ภัยได้เสร็จสิ้นลง เหตุผลที่พระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเลกำหนดไว้เช่นนี้ก็คงเพราะเจ้าหนี้เพื่อสิทธิเรียกร้องในค่าตอบแทนในการช่วยเหลือกู้ภัยภายหลังได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่เจ้าหนี้ในมูลค่าตอบแทนในการช่วยเหลือกู้ภัยที่เกิดขึ้นก่อน เนื่องจากได้รักษาเรือซึ่งเป็นทรัพย์สินที่สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ในมูลค่าตอบแทนในการช่วยเหลือกู้ภัยที่เกิดขึ้นก่อน

5.2 ลำดับการได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้บุริมสิทธิทางทะเลกับเจ้าหนี้อื่น

เมื่อได้มีการขายเรือแล้ว จะต้องมี การนำเงินมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ก่อนและหลังเจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลดังต่อไปนี้

ก) ต้องนำเงินที่ได้จากการขายเรือมาชำระแก่เจ้าหนี้ตามมาตรา 25 ให้ก่อนเจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเล

สิทธิเรียกร้องและเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิเรียกร้องที่ปรากฏอยู่ในมาตรา 25 ของพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 ที่บัญญัติว่า

ในการบังคับตามบุริมสิทธิทางทะเล ให้นำเงินที่ได้จากการขายเรือชำระค่าฤชาธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายในการกักหรือยึดเรือ นั้น ค่าใช้จ่ายในการส่งตัวคนประจำเรือกลับถิ่นฐาน และค่าใช้จ่ายในการจัดสรรเงินจำนวนดังกล่าวตามลำดับเสียก่อน แล้วจึงจ่ายเงินส่วนที่เหลือให้แก่เจ้าหนี้ซึ่งมีบุริมสิทธิทางทะเล

ข) ต้องนำเงินที่ได้จากการขายเรือมาชำระให้แก่เจ้าหนี้ดังต่อไปนี้
หลังเจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเล

(1) ในกรณีที่เจ้าหนี้รายนั้นเป็นเจ้าหนี้จำนองเรือ

ตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 ได้กำหนดให้บุริมสิทธิทางทะเล ให้ได้ผลก่อนสิทธิจำนองตามพระราชบัญญัตินี้ ที่ว่าให้ได้ผลก่อนสิทธิจำนองนั้น หมายความว่า ถ้าขายเรือได้เงินที่ได้จากการขายเรือจะต้องนำไปชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลก่อน จากนั้นที่เหลือจึงจะนำไปชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้จำนอง

(2) ในกรณีที่เจ้าหนี้รายนั้นเป็นเจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

บุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีเหนือเรือ นั้นยังคงมีอยู่แม้ว่าพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเลจะมีผลใช้บังคับแล้ว เนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้ยกเลิกบุริมสิทธิเหนือเรือตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 ดังนั้นการพิจารณาเรื่องบุริมสิทธิเหนือเรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงต้องพิจารณาตามที่กำหนดใน มาตรา 36 วรรค 2 ของ พระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 บัญญัติว่า ".ในเรื่องบุริมสิทธิตั้งระบู่ไว้ในมาตรา 273 ถึง มาตรา 276 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้ถือว่าเรือดังกล่าวมาแล้วเป็นอสังหาริมทรัพย์ และให้นำมาตรา 285 ถึง มาตรา 289 แห่งประมวลกฎหมายนั้นมาใช้บังคับ" ซึ่งได้ศึกษามาแล้วในตอนต้นของบทนี้ในเรื่องบุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งได้แก่มูลหนี้ดังต่อไปนี้

1. บุริมสิทธิในมูลรักษาเรือ

บุริมสิทธิในมูลรักษาเรือ นั้น ใช้สำหรับเอาค่าใช้จ่ายเพื่อรักษาเรือ และมีอยู่เหนือเรือนั้น บุริมสิทธิในมูลรักษาเรือ นั้น ถ้าหากว่าเมื่อทำการแล้ว การบำรุงรักษานั้นเสร็จแล้วไปบอกลงทะเบียนไว้โดยพลัน บุริมสิทธิก็ยังคงให้ผลต่อไป

2. บุริมสิทธิในมูลจ้างทำของเป็นการงานชั้นบนเรือ

บุริมสิทธิในมูลจ้างทำของเป็นการงานชั้นบนเรือ นั้น ใช้สำหรับเอาสินจ้างค่าทำของเป็นการงานอันผู้ก่อสร้าง สถาปนิก หรือผู้รับจ้างได้ทำลงบนเรือของลูกหนี้ และมีอยู่เหนือเรือลำนั้น

อนึ่ง บุริมสิทธินี้ย่อมเกิดขึ้นต่อเมื่อเรือนั้นมีราคาเพิ่มขึ้นในปัจจุบันเพราะการที่ได้ทำขึ้นนั้นและมีอยู่เพียงเหนือราคาที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น

บุริมสิทธิในมูลจ้างทำของเป็นการงานชั้นบนเรือ นั้น หากทำรายการประมาณราคาชั่วคราวไปบอกลงทะเบียนไว้ก่อนเริ่มลงมือทำการ บุริมสิทธิก็ยังคงให้ผลต่อไป แต่ไม่ก่อให้เกิดบุริมสิทธิในราคาส่วนที่ล่าช้ากว่าราคาที่ได้ประมาณไว้ชั่วคราว

3. บุริมสิทธิในมูลซื้อขายเรือ

บุริมสิทธิในมูลซื้อขายเรือ นั้น ใช้สำหรับเอาราคาเรือ และดอกเบี้ยในราคาร้าน และมีอยู่เหนือเรือลำนั้น

บุริมสิทธิในมูลซื้อขายเรือ นั้น ต้องไปลงทะเบียนสัญญาซื้อขาย เพื่อให้บุริมสิทธินั้นคงให้มีผลต่อไป

อย่างไรก็ตาม มาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 กล่าวถึงบุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีลำดับการได้รับชำระหนี้หลังจากเจ้าหนี้ที่มีบุริมสิทธิและเจ้าหนี้จำนอง ซึ่งนอกจากนี้ที่ จะหมายถึงบุริมสิทธิเหนือเรือดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ก็น่าจะหมายถึงบุริมสิทธิอื่น ๆ อีกที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อีกด้วย

ในกรณีที่เจ้าหนี้รายนั้นเป็นเจ้าหนี้สามัญธรรมดา และมีได้มีสิทธิพิเศษ
 ว่าจะได้รับชำระหนี้เอาจากเรือก่อน จะเป็นเจ้าหนี้ที่จะได้รับชำระหนี้หลังสุด ถึงแม้พระ
 ราชบัญญัติการจำนองเรือและบริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 จะมีได้กำหนดถึง ซึ่งอาจจะไม่
 ได้รับชำระหนี้เลย หากว่าเงินที่ได้จากการขายเรือไม่เพียงพอที่จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ที่มีสิทธิ
 ได้รับชำระหนี้ก่อนตน หรืออาจได้รับชำระหนี้บ้างแต่ไม่ได้เต็ม เจ้าหนี้ประเภทนี้จึงอาจต้องไป
 บังคับเอาจากทรัพย์สินอื่น ๆ ของลูกหนี้ มิใช่เรือที่ตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งบริมสิทธิทางทะเล

สำหรับลำดับการได้ชำระหนี้ระหว่างเจ้าหนี้จำนองเรือกับเจ้าหนี้ผู้ทรง
 บริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และเจ้าหนี้อื่น ๆ เช่น เจ้าหนี้สามัญนั้น มาตรา
 15 ของพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 บัญญัติว่า "ภายใต้
 บังคับแห่งมาตรา 24 ผู้รับจำนองทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากเรือที่จำนองก่อนเจ้าหนี้
 บริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเจ้าหนี้อื่น ๆ ของเจ้าของเรือนั้น"

จากการศึกษาเรื่องลำดับการได้ชำระหนี้ดังกล่าวข้างต้นแล้ว พอลจะ
 สรุปลำดับในการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ในแต่ละประเภทตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและ
 บริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 ได้ดังนี้

ลำดับที่ 1 ชำระค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายในการกักหรือยึดและขายเรือ
 ค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาเรือนับแต่เวลาที่ได้กักหรือยึดเรือ ค่าใช้จ่ายในการส่งตัวคนประจำ
 เรือกลับถิ่นฐาน และค่าใช้จ่ายในการจัดสรรเงินจำนวนดังกล่าว

ลำดับที่ 2 เจ้าหนี้ที่มีบริมสิทธิทางทะเล

ลำดับที่ 3 เจ้าหนี้จำนอง

ลำดับที่ 4 เจ้าหนี้ผู้ทรงบริมสิทธิพิเศษตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ลำดับที่ 5 เจ้าหนี้สามัญ

6. ความระงับของบุริมสิทธิทางทะเล

บุริมสิทธิทางทะเลจะระงับไปด้วยกรณีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

6.1 ผู้รับโอนดำเนินการแจ้งให้เจ้าหนี้บุริมสิทธิยื่นข้อเรียกร้อง

บุริมสิทธิทางทะเลจะระงับไปโดยผลของการโอนกรรมสิทธิ์ในเรือลำที่มีบุริมสิทธิทางทะเลติดเป็นภาระอยู่ ต่อเมื่อผู้รับโอนได้ดำเนินการแจ้งให้เจ้าหนี้ซึ่งมีบุริมสิทธิทางทะเลยื่นข้อเรียกร้องของตนไปยังผู้รับโอนภายในเวลาที่กำหนด ซึ่งต้องไม่น้อยกว่าหกสิบวันนับแต่วันที่แจ้ง แต่เจ้าหนี้ซึ่งมีบุริมสิทธิทางทะเลไม่ได้ยื่นข้อเรียกร้องของตนไปยังผู้รับโอนภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537

การแจ้งความดังกล่าวจะต้องกระทำโดยการประกาศโฆษณาในหนังสือพิมพ์รายวันและปิดประกาศไว้ ดังนี้

กรณีที่ได้รับโอนกรรมสิทธิ์เรือไทย ให้ประกาศโฆษณาในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่มีจำหน่ายในท้องถิ่นที่เมืองท่าขึ้นทะเบียนของเรือนั้นตั้งอยู่อย่างน้อยหนึ่งฉบับ กับหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษอย่างน้อยหนึ่งฉบับเป็นเวลาเจ็ดวันติดต่อกัน และให้ปิดประกาศไว้ที่ทำการนายทะเบียนเรือประจำเมืองท่าขึ้นทะเบียนของเรือนั้น กับที่กองทะเบียนเรือ กรมเจ้าท่า

กรณีที่ได้รับโอนกรรมสิทธิ์เรือต่างประเทศมาจดทะเบียนเป็นเรือไทยให้ประกาศโฆษณาในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยอย่างน้อยหนึ่งฉบับกับหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษอย่างน้อยหนึ่งฉบับเป็นเวลาเจ็ดวันติดต่อกันและให้ปิดประกาศไว้ที่ทำการนายทะเบียนเรือประจำเมืองท่าขึ้นทะเบียนที่จะจดทะเบียนหรือได้จดทะเบียนเรือนั้นเป็นเรือไทยกับที่กองทะเบียนเรือ กรมเจ้าท่า

6.2 อายุความ

บุริมสิทธิทางทะเลจะระงับสิ้นไปเมื่อพ้นเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่บุริมสิทธิทางทะเลนั้นได้เกิดขึ้น ปกติแล้ววันที่บุริมสิทธิทางทะเลเกิดขึ้นจะเป็นวันเดียวกับวันที่สิทธิเรียกร้องที่มีประกันโดยบุริมสิทธิทางทะเลเกิดขึ้น เนื่องจากบุริมสิทธิทางทะเลจะเกิดขึ้นโดยผลของกฎหมายพอเกิดสิทธิเรียกร้องดังกล่าวบุริมสิทธิทางทะเลก็จะเกิดขึ้นทันที ในเรื่องนี้เป็นที่เข้าใจกันได้แม้ว่าด้วยพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเลจะมีได้บัญญัติไว้โดยชัดเจน อย่างไรก็ตามมีบุริมสิทธิทางทะเลชนิดหนึ่งซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กล่าวว่าเกิดขึ้นเมื่อใด บุริมสิทธิทางทะเลนั้นคือบุริมสิทธิทางทะเลในมูลค่าตอบแทนการช่วยเหลือกู้ภัยโดยมาตรา 24 วรรคสี่ บัญญัติว่า "... ทั้งนี้ ให้ถือว่าบุริมสิทธิทางทะเลในมูลค่าตอบแทนการช่วยเหลือกู้ภัยได้เกิดขึ้นในวันที่ปฏิบัติการช่วยเหลือกู้ภัยได้เสร็จสิ้นลง"

6.3 ขายเรือตามคำสั่งศาล

บุริมสิทธิทางทะเลจะระงับสิ้นไปเมื่อขายเรือไปตามคำสั่งศาล ในกรณีเช่นนี้ให้เงินที่ได้จากการขายเรือนั้นตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งบุริมสิทธิทางทะเลแทน ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 28(2) ของพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537

การขายเรือในกรณีนี้แม้จะเป็นการโอนกรรมสิทธิ์ในเรือก็ตาม ก็ไม่ใช่กรณีเดียวกันกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 27 ที่กำหนดแล้วว่า ในกรณีที่มีบุริมสิทธิทางทะเลเหนือเรือลำใดเกิดขึ้นแล้ว การทำนิติกรรมโอนกรรมสิทธิ์เรือลำนั้นให้แก่บุคคลใด ๆ ต่อไปไม่ทำให้บุริมสิทธิทางทะเลที่เกิดขึ้นแล้วนั้นระงับสิ้นไป เนื่องจากการโอนกรรมสิทธิ์ในกรณีดังกล่าวจะเป็นการโอนกรรมสิทธิ์ตามปกติไม่ใช่เป็นการขายเรือตามคำสั่งศาล

ถ้าพิจารณาจากมาตรา 28 ที่บัญญัติว่า " นอกจากกรณีตามมาตรา 27 บุริมสิทธิทางทะเลจะระงับสิ้นไปเมื่อ..." อาจทำให้เข้าใจว่าบุริมสิทธิทางทะเลจะระงับสิ้นไปเลยแต่มาตรา 28(2) นี้ ได้บัญญัติไปในทำนองว่า ที่บุริมสิทธิทางทะเลจะระงับไปนั้น เฉพาะบุริมสิทธิ

ทางทะเลเหนือเรือ คือเรือไม่อยู่ภายใต้บังคับของบุริมสิทธิทางทะเลต่อไป แต่ไม่ใช่ระงับไปเลย โดยเงินที่ได้จากการขายเรือนั้นจะตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งบุริมสิทธิทางทะเลแทน

6.4 ผู้รับจำนองเอาเรือจำนองหลุด

ผู้รับจำนองเอาเรือจำนองหลุด ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 มาตรา 28(3) การเอาเรือจำนองหลุดหมายถึงการที่ผู้รับจำนองบังคับจำนองโดยขอต่อศาลให้เอาเรือนั้นมาชำระหนี้จำนองการชำระหนี้จำนองกรณีเช่นนี้ไม่ได้ให้เอาเรือที่จำนองออกขายหรือขายทอดตลาด แต่เป็นการให้ศาลสั่งให้เรือที่จำนองตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้รับจำนอง

6.5 คำพิพากษาถึงที่สุดให้รับเรือ

มีคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลถึงที่สุดให้รับเรือนั้น เมื่อเรือถูกริบจะทำให้เรือเป็นของแผ่นดินไป กรณีเช่นนี้จะไม่มีการขายเรือเพื่อนำเงินมาแบ่งชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย และก็ไม่มีประโยชน์อย่างใดที่จะยังคงให้มีบุริมสิทธิทางทะเลเหนือเรือลำดังกล่าวอยู่ต่อไป เนื่องจากไม่มีโอกาสที่เจ้าหนี้บุริมสิทธิทางทะเลจะได้รับชำระหนี้จากเรือลำนี้ที่ตกเป็นของแผ่นดินไปแล้ว ส่วนสาเหตุของการที่ศาลจะสั่งรับเรือ เช่นการที่เรือถูกใช้ในการกระทำความผิดอาญา หรือมีการรับเรือเพื่อนำมาชำระหนี้แก่ภาษีอากรที่ค้างแก่รัฐ

7. ความแตกต่างระหว่างบุริมสิทธิทางทะเลตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 และบุริมสิทธิพิเศษเหนือเรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

1. บุริมสิทธิทางทะเลตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 เกิดขึ้นและมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายโดยผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลไม่ต้องกระทำพิธีการ

ใด ๆ ทั้งสิ้น กล่าวคือไม่ต้องมีการจดทะเบียนบุริมสิทธิทางทะเลเพื่อให้บุริมสิทธิทางทะเลมีผลต่อไป ในขณะที่บุริมสิทธิพิเศษเหนือเรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะให้ผลต่อเมื่อผู้ทรงสิทธิได้ไปจดทะเบียนไว้แล้วเท่านั้น ตามมาตรา 285-287 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังที่ได้ศึกษามาแล้วในบทที่ 1 เรื่องผลของบุริมสิทธิพิเศษเหนือสิ่งหาภิรมทรัพย์

2. บุริมสิทธิทางทะเลตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 มีผลก่อนสิทธิของผู้รับจำนอง ในขณะที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติให้เฉพาะสิทธิเรียกร้องที่เกิดจากการรักษาอสังหาริมทรัพย์และการจ้างทำของเป็นการงานขึ้นบนอสังหาริมทรัพย์ จะมีผลก่อนสิทธิจำนอง ส่วนกรณีผู้ซื้อขออสังหาริมทรัพย์นั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้บัญญัติว่ามีผลก่อนหรือหลังสิทธิจำนอง ดังนั้นจึงต้องพิจารณาว่าสิทธิเรียกร้องใดจดทะเบียนก่อนกัน

3. บุริมสิทธิทางทะเลตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 บัญญัติเรื่องการระงับสิ้นไป ซึ่งบุริมสิทธิทางทะเล (มาตรา 28) แต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติถึงเรื่องดังกล่าวไว้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากบุริมสิทธิเป็นหนี้อุปกรณ์ ดังนั้นการระงับสิ้นไปจึงขึ้นอยู่กับอายุความของสิทธิเรียกร้องของมูลหนี้ประชาชน หากสิทธิเรียกร้องดังกล่าวขาดอายุความแล้ว ย่อมทำให้บุริมสิทธิระงับสิ้นไปด้วย

4. บุริมสิทธิทางทะเลตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 มีรายละเอียดมากกว่าและชัดเจนกว่าบุริมสิทธิพิเศษเหนือเรือ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ พระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล จะกำหนดประเภทของสิทธิเรียกร้องทางทะเลที่มีบุริมสิทธิทางทะเลไว้โดยชัดเจน ซึ่งเป็นสิทธิเรียกร้องตรงกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในทะเล โดยไม่ต้องนำบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรื่องบุริมสิทธิพิเศษเหนือสิ่งหาภิรมทรัพย์ซึ่งใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นบนบกมาอนุโลมใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในทะเล ดังนั้น เมื่อมีพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล

เล พ.ศ. 2537 แล้วทำให้การนำกฎหมายมาใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติได้ง่ายและสะดวกขึ้น เช่น กรณีที่มีการช่วยเหลือกู้ภัยทางทะเล ถ้ายังคงใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บังคับ ก็ต้องตีความเสียก่อนว่าเป็นการกระทำเพื่อรักษา (Preserve) เรือ แต่บางกรณี ก็อาจมีปัญหาในการตีความได้เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้อย่างกว้าง ๆ สำหรับกรณีทั่วไป ๆ ไปเพียง 3 ประเภท คือ การรักษาเรือ จ้างทำของเป็นการงานทำขึ้นบนเรือ และการขายเรือ ในขณะที่บุริมสิทธิทางทะเลอาจจะมีได้ในลักษณะต่าง ๆ กัน ซึ่งไม่แน่นอนว่าบุริมสิทธิทางทะเลบางเรื่องจะเป็นบุริมสิทธิพิเศษเหนือเรือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น กรณีของค่าจ้างของนายเรือและคนประจำเรือ กรณีเรือทำให้บุคคลเสียชีวิตหรือบาดเจ็บหรือกรณีเรือชนกัน เป็นต้น

การใช้สิทธิเรียกร้องที่มีบุริมสิทธิทางทะเลตามกฎหมายไทย

บุริมสิทธิทางทะเลเป็นเพียงสิทธิที่กำหนดขึ้นเป็นพิเศษแก่เจ้าหนี้ที่มีสิทธิเรียกร้องเหนือเรือบางประเภท ไม่มีลักษณะเหมือนสิทธิตามสัญญาจำนอง ซึ่งผู้รับจำนองสามารถบังคับจำนองได้โดยตรง การบังคับตามบุริมสิทธิต้องกระทำผ่านกระบวนการใช้สิทธิเรียกร้องตามปกติ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

1. การบังคับตามสิทธิเรียกร้องที่มีบุริมสิทธิทางทะเล

1.1 กรณีเจ้าหนี้บุริมสิทธิทางทะเลเป็นโจทก์

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 บัญญัติว่า "เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง หรือบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายนี้" ดังนั้น การที่เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลมีความประสงค์

ที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาลเสียเอง กฎหมายกำหนดให้เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแบ่งที่มีเขตอำนาจ

ศาลที่เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลจะนำคดีของตนเพื่อให้พิจารณาคดีขาดตัดสินคดีนั้น เนื่องจากศาลมีอยู่หลายศาล ดังนั้นเจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลต้องพิจารณาด้วยว่าคดีของตนนั้นจะต้องเสนอต่อศาลใด ซึ่งหากเสนอผิดศาล ศาลจะไม่รับคดีไว้พิจารณา

การพิจารณาว่าคดีใดจะตกอยู่ในเขตอำนาจของศาลใด นอกจากจะต้องพิจารณาจากบทบัญญัติในพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้น ๆ แล้ว ยังต้องพิจารณาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 2 อีกด้วย ซึ่งบัญญัติว่า

ห้ามมิให้เสนอคำฟ้องต่อศาล เว้นแต่

- (1) เมื่อได้พิจารณาถึงสภาพแห่งคำฟ้องและชั้นของศาลแล้ว ปรากฏว่าศาลนั้นมีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาคดีนั้นได้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และ
- (2) เมื่อได้พิจารณาถึงคำฟ้องแล้ว ปรากฏว่าคดีนั้นอยู่ในเขตศาลนั้นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยศาลที่จะรับฟ้อง และตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดเขตศาลด้วย

จึงเห็นได้ว่าการที่เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลจะเสนอคำฟ้องของตนจะต้องพิจารณาชั้นของศาลและเขตศาลด้วย

ในปี พ.ศ. 2534 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2534 ให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลในการที่จะเลือกยื่นคำฟ้องของตน กล่าวคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

แห่งได้วางหลักทั่วไปในการเสนอคำฟ้องต่อศาลโดยกำหนดให้เสนอต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนา
อยู่ในเขตศาล หรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลโดยไม่ต้องคำนึงว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่
ในราชอาณาจักรหรือไม่ ตามที่ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 4

ในกรณีที่จำเลยมิได้มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรและมูลคดีมิได้เกิดขึ้น
ในราชอาณาจักร เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลที่เป็นผู้มีสัญชาติไทยหรือมีภูมิลำเนาอยู่ในเขต
เขตศาล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดให้เสนอต่อศาลแพ่งหรือต่อศาลที่เจ้าหนี้
ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล แต่ถ้าจำเลยมีทรัพย์สินที่อาจถูกบังคับคดีได้อยู่
ในราชอาณาจักรไม่ว่าจะเป็นการชั่วคราวหรือถาวร ในกรณีเช่นนี้กฎหมายจะให้สิทธิเจ้าหนี้ผู้
ทรงบุริมสิทธิทางทะเลเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ทรัพย์สินนั้นอยู่ในเขตศาลได้ด้วย ตามที่ได้บัญญัติไว้ใน
มาตรา 4 ตี

ข้อสังเกตนอกจากนี้โดยผลของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2534 ได้มีการแก้ไขข้อขัดข้องในกรณี
จำเลยไม่มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรขณะยื่นฟ้องบางประการ กล่าวคือ ประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความแพ่ง มาตรา 3 ที่แก้ไขใหม่ได้วางหลักเกณฑ์ว่าในบางกรณีแม้ว่าจำเลยจะไม่มี
ภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร แต่ก็ให้ถือว่าจำเลยมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรซึ่งจำเลยจะถูก
ดำเนินคดีในศาลไทยได้ ดังนี้

1. กรณีมูลคดีเกิดขึ้นในเรือไทยหรืออากาศยานไทยที่อยู่นอกราชอาณาจักร ให้ยื่นฟ้องต่อศาลแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงสัญชาติของโจทก์หรือจำเลย
2. กรณีจำเลยเคยมีภูมิลำเนา หรือประกอบกิจการหรือเคยประกอบ
กิจการอยู่ในราชอาณาจักรไม่ว่าตนเองหรือตัวแทน ณ สถานที่ใด ภายในกำหนด 2 ปีก่อนเสนอ
คำฟ้อง ให้ถือว่าสถานที่นั้นเป็นภูมิลำเนาของจำเลย

เดิมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก่อนที่จะมีการแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2534 ไม่ให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลฟ้องคดีบังคับแก่จำเลยที่ไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร เว้นแต่คดีที่เรียกว่า "หนี้เหนือบุคคล" ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4(3) เดิม ซึ่งมีเงื่อนไขว่าโจทก์จะต้องมีภูมิลำเนาในประเทศไทย และจำเลยมีภูมิลำเนาอยู่นอกราชอาณาจักร แต่จำเลยต้องเดินทางเข้ามาในประเทศไทย และได้ส่งหมายเรียกให้แก้คดีแก่จำเลยในประเทศไทยแล้ว จึงจะดำเนินคดีต่อไปได้ ต่อมาเมื่อมีการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติว่าด้วยเขตอำนาจศาลดังกล่าวข้างต้น ทำให้เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลสามารถฟ้องจำเลยซึ่งไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรได้ง่ายขึ้นกว่าเดิม

สำหรับกฎหมายที่บัญญัติไว้สำหรับการดำเนินกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการฟ้องคดีที่จำเลยไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรนั้น เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลจะต้องดำเนินการตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 83 ทวิถึงมาตรา 83 อัญญา แล้วแต่กรณี

เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาให้จำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้ชำระหนี้ตามที่เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลเรียกร้องอันเป็นผลให้ลูกหนี้กลายเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว ศาลจะมีคำสั่งให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามคำพิพากษา 30 วันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งโดยชอบ เมื่อพ้นกำหนดเวลาที่ให้ไว้ตามคำสั่ง แล้วลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลซึ่งอยู่ในฐานะเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาชอบที่จะขอให้ศาลตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีเอาากับเรือเดินทะเลอันเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาออกขายทอดตลาดเอาเงินชำระหนี้ แต่ทั้งนี้จะต้องดำเนินการขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาภายใน 10 ปีนับแต่วันมีคำพิพากษา

แต่อย่างไรก็ดีในระหว่างที่เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลดำเนิน

กระบวนการพิจารณาคดีในศาล เห็นว่าตนอาจจะไม่สามารถบังคับคดีกับจำเลยได้ เพราะจำเลย อาจจะดำเนินการโอนขาย จำหน่ายเรือเดินทะเล ซึ่งหากเจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลชนะคดี ในชั้นที่สุดก็อาจได้รับความเสียหาย เนื่องจากจำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีทรัพย์สินให้ บังคับคดีเพื่อนำมาชำระหนี้ บทบัญญัติที่เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลใช้เป็นหลักในการคุ้มครอง ประโยชน์ หรือระงับความเสียหายของตนในระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาล ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254 ซึ่งในปี 2538 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ลักษณะวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่ม เต็มประมวลวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2538 เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลอาจ ยื่นคำขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองประโยชน์ของตนระหว่างพิจารณาได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 254 โดยยื่นต่อศาลพร้อมกับคำฟ้อง หรือในเวลาใด ๆ ก่อนศาลพิพากษาเพื่อจัดให้มีวิธีคุ้มครองดังต่อไปนี้

- (1) ให้ยึดหรืออายัดเรือเดินทะเลซึ่งเป็นทรัพย์สินของจำเลยไว้ก่อน
พิพากษา
- (2) ให้ศาลมีคำสั่งห้ามชั่วคราวมิให้จำเลยโอน ขาย ยักย้าย หรือ จำหน่ายเรือเดินทะเล ซึ่งเป็นทรัพย์สินของจำเลย หรือมีคำสั่งให้หยุด หรือป้องกันการเปลือง ไปได้เปล่า หรือการบุบสลายซึ่งอาจเกิดกับเรือเดินทะเล จนกว่าคดีจะถึงที่สุด หรือศาลมีคำสั่ง เป็นอย่างอื่น
- (3) ให้ศาลมีคำสั่งให้นายทะเบียนพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลอื่นผู้มี อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายระงับการจดทะเบียน การแก้ไขเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน หรือเพิก ถอนการจดทะเบียนเรือเดินทะเลซึ่งเป็นทรัพย์สินของจำเลยไว้จนกว่าคดีจะถึงที่สุด
- (4) ให้จับกุมและกักขังจำเลยไว้ชั่วคราว ซึ่งศาลจะมีคำสั่งเช่นนี้ได้ ต้องเป็นกรณีที่จำเลยประวิง หรือขัดขวางการพิจารณา หรือการบังคับตามคำบังคับใด ๆ ซึ่งอาจ จะออกบังคับเอาแก่จำเลย หรือเพื่อจะทำให้เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลเสียเปรียบ

ในกรณีที่เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลมีความจำเป็นที่จะต้องรับมาขอ

ความคุ้มครองจากศาลโดยเร่งด่วน เนื่องจากเห็นว่าหากปล่อยเวลานั้นเข้าออกไปตนอาจได้รับ ความเสียหาย เช่น จำเลยกำลังจะโอน ขาย ยักย้ายเรือเดินทะเลซึ่งเป็นทรัพย์สินเพียง ชิ้นเดียวของจำเลยออกไปนอกราชอาณาจักร อันจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง เจ้า หนผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลสามารถที่จะยื่นคำร้องต่อศาลพร้อมกับคำขอตามมาตรา 254 เพื่อให้ ศาลมีคำสั่งหรือออกหมายตามที่ขอเป็นการด่วนได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 266 ในกรณีเช่นนี้เมื่อ ศาลได้รับคำร้องของเจ้าหนผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเล ศาลจะนัดไต่สวนทันที หากพิจารณาแล้ว เห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องให้ความคุ้มครองเป็นการด่วน ศาลจะมีคำสั่งหรือออกหมายในวัน เดียวกันกับที่เจ้าหนยื่นคำร้อง ซึ่งคำสั่งหรือหมายดังกล่าวจะมีผลบังคับทันทีโดยไม่ต้องแจ้งให้จำ เลยทราบ

เมื่อศาลจัดให้มีวิธีคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าหนผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเล ในระหว่างการพิจารณา ไม่ว่าจะเป็นการสั่งตามคำขอในกรณีปกติตามมาตรา 254 หรือในกรณี ถูกเงินตามมาตรา 266 ศาลอาจกำหนดให้เจ้าหนผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลวางเงินต่อศาลหรือ หาประกันมาให้ตามจำนวนและภายในระยะเวลาที่เห็นสมควร เพื่อประกันความเสียหายที่จำเลย อาจได้รับเพราะคำขอของเจ้าหนผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลก็ได้

สำหรับในกรณีที่ลูกหนี้ในสิทธิเรียกร้องที่มีบุริมสิทธิทางทะเลได้โอนกรรม สิทธิในเรือเดินทะเลที่อยู่ภายใต้บุริมสิทธิไปยังบุคคลภายนอก การโอนกรรมสิทธิไม่ทำให้บุริมสิทธิ ทางทะเลที่เกิดขึ้นแล้วระงับไป ตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิ ทางทะเล พ.ศ. 2537 ในกรณีเช่นนี้เจ้าหนที่มีบุริมสิทธิทางทะเล ถ้าต้องการที่จะบังคับชำระหนี้ จากเรือจะต้องฟ้องผู้รับโอนกรรมสิทธิในเรือเดินทะเลเป็นจำเลยต่อศาลร่วมกับลูกหนี้ ทั้งนี้เมื่อ ศาลพิพากษาให้เจ้าหนผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลชนะคดี ผู้รับโอนจะได้ตกอยู่ในฐานะลูกหนี้ตามคำ พิพากษาด้วย เจ้าหนผู้ทรงบุริมสิทธิจึงจะมีอำนาจดำเนินการบังคับคดีเอากับเรือลำดังกล่าวได้

1.2 กรณีเจ้าหนี้บุริมสิทธิทางทะเลยื่นคำร้องขอรับชำระหนี้

การยื่นคำขอรับชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 289 หมายถึงกรณีที่เจ้าหนี้ที่มีบุริมสิทธิทางทะเลยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับชำระหนี้เอาจากเรือเดินทะเล ซึ่งอยู่ภายใต้บังคับบุริมสิทธิทางทะเลของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดไว้หรือจากเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดเรือลำดังกล่าว เพื่อให้ตนได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้รายอื่น เจ้าหนี้ที่มีบุริมสิทธิทางทะเลร้องขอตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 289 นี้ กฎหมายมิได้บัญญัติว่าจะต้องเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

วิธีการดำเนินการ

- ก. ต้องยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องขอต่อศาลให้เอาเงินที่ได้มานั้นชำระหนี้ตนก่อนเจ้าหนี้อื่น ๆ
- ข. ต้องยื่นต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดี
- ค. ต้องเสียค่าธรรมเนียม โดยคิดตามจำนวนทุนทรัพย์ที่ขอให้ได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่น แต่ถ้าเป็นกรณีที่เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในมูลหนี้ตามสิทธิเรียกร้องของตนแล้ว ในทางปฏิบัติของศาลแพ่งจะไม่เรียกค่าขึ้นศาลอีก คงเสียเฉพาะค่าคำร้อง เนื่องจากเจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิได้เสียค่าขึ้นศาลในขณะที่ยื่นฟ้องคดีแล้ว จึงไม่ต้องเสียซ้ำอีก
- ง. กำหนดระยะเวลาในการยื่นคำร้อง แยกออกได้ดังนี้
 - (1) ในกรณีบุริมสิทธิอื่นได้จดทะเบียนไว้ ต้องยื่นคำร้องขอก่อนเอาเรือเดินทะเลนั้นออกขายทอดตลาด
 - (2) ในกรณีบุริมสิทธิที่ไม่ได้จดทะเบียน ต้องยื่นคำร้องขอก่อนเจ้าพนักงานบังคับคดีส่งคำบอกกล่าวตาม มาตรา 319 กล่าวคือ เมื่อจำหน่ายเรือเดินทะเลที่อยู่ภายใต้บุริมสิทธิทางทะเลเสร็จและหักค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดีแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะทำบัญชีส่วนเฉลี่ยแสดงจำนวนเงินที่จะจ่ายให้แก่เจ้าหนี้ที่ตามคำพิพากษาหรือเจ้าหนี้

บุริมสิทธิแต่ละคนจากเงินรายได้จำนวนสุทธิตามสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้เหล่านั้น การส่งคำบอกกล่าวก็เพื่อให้เจ้าหนี้ตรวจสอบว่าจะคัดค้านหรือไม่

เมื่อยื่นคำร้องขอต่อศาลแล้ว ศาลจะให้เจ้าหนี้บุริมสิทธินำส่งสำเนาคำร้องแก่โจทก์ จำเลย และเจ้าพนักงานบังคับคดีว่าจะคัดค้านคำร้องขอหรือไม่ ถ้าไม่มีผู้ใดคัดค้าน ศาลจะสั่งให้ผู้ร้องรับชำระหนี้บุริมสิทธิโดยไม่ต้องได้ส่วน ในกรณีที่มีเจ้าหนี้ที่มีบุริมสิทธิทางทะเลหลายรายลำดับในการรับชำระหนี้ก็จะ เป็นไปตามพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 ดังที่ได้ศึกษามาแล้วในหัวข้อเรื่องลำดับการได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้

1.3 กรณีลูกหนี้ล้มละลาย

1.3.1 บุริมสิทธิในคดีล้มละลาย

พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ได้กำหนดประเภทของหนี้ที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องจ่ายเงินส่วนแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ก่อนและหลังตามลำดับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 130 ซึ่งเป็นเรื่องลำดับบุริมสิทธิในการจ่ายเงินส่วนแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ หรือจะเรียกว่าเป็นการจัดลำดับบุริมสิทธิขึ้นใหม่เฉพาะเจ้าหนี้ในคดีล้มละลายก็ได้ ฉะนั้นจะนำลำดับบุริมสิทธิในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับในคดีล้มละลายไม่ได้ ดังปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 881/2517

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 881/2517 แม้หนี้ภาษีอากรจะเป็นหนี้บุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ตาม แต่เมื่อพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษและบัญญัติขึ้นภายหลังได้กำหนดลำดับสิทธิในการที่เจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้ไว้ตามมาตรา 130 อย่างไรแล้ว จึงเป็นข้อยกเว้นจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นบทกฎหมายทั่วไป และต้องถือตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินั้นเป็นสำคัญ

ลำดับสิทธิในการได้รับชำระหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย

มีดังนี้

ลำดับที่ 1 ค่าใช้จ่ายในการจัดการมรดกของลูกหนี้ที่ตาย ไม่
ว่าจะเป็น การตายก่อนถูกฟ้องหรือตายภายหลังที่ถูกฟ้องแล้วก็ได้

ลำดับที่ 2 ค่าใช้จ่ายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัด
การทรัพย์สินของลูกหนี้ หมายถึงค่าใช้จ่ายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทั้งหมดในการดำเนินกระ
บวนการพิจารณาคดีล้มละลายเรื่องนั้น

ลำดับที่ 3 ค่าทำศพของลูกหนี้ที่ตายตามสมควรแก่ฐานะานุรูป

ลำดับที่ 4 ค่าธรรมเนียมในการรวบรวมทรัพย์สินตามมาตรา
179 (3) ซึ่งเป็นค่าธรรมเนียมที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเรียกเก็บ

ลำดับที่ 5 ค่าธรรมเนียมของเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์และค่าทนาย
ความที่ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนด ข้อนี้หมายความว่า ค่าธรรมเนียมที่เจ้าหนี้ผู้
เป็นโจทก์เสียไปในชั้นฟ้องคดีล้มละลาย รวมทั้งค่าทนายความซึ่งโจทก์ก็มีสิทธิจะได้ด้วยโดยปกติ
ศาลจะกำหนดเอาไว้ ถ้าหากว่าศาลไม่ได้กำหนดเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็มีอำนาจกำหนดให้ได้

ลำดับที่ 6 ค่าภาษีอากรและจังกอบที่ถึงกำหนดชำระภายใน 6
เดือนก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ หมายความว่า ค่าภาษีอากรหรือจังกอบที่ต้องชำระให้เทศบาลหรือ
รัฐบาล และภาษีอากรหรือจังกอบนั้นต้องถึงกำหนดชำระในระหว่าง 6 เดือนนับแต่วันที่ศาลมีคำ
สั่งพิทักษ์ทรัพย์ย้อนหลังขึ้นไป ฉะนั้นค่าภาษีอากรหรือจังกอบของรัฐบาลที่ถึงกำหนดชำระก่อนวัน
ที่ศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เกิน 6 เดือน หรือภายหลังวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ก็ไม่อยู่ในฐานะหนี้
บริบูรณ์ตามมาตรา 130 (6)

ลำดับที่ 7 ค่าจ้างเสมียน คนใช้หรือคนงานของลูกหนี้ จำนวน
2 เดือนก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ แต่ไม่เกินคนละ 300 บาท

ลำดับที่ 8 หนี้อื่นซึ่งหมายถึงว่าหนี้ต่าง ๆ ที่ไม่เข้ากรณีตามมา
ตรา 130 (1)-(7)

ถ้ามีเงินไม่พอชำระเต็มจำนวนหนี้ในลำดับใด ให้เจ้าหนี้ในลำดับนั้นได้รับส่วนแบ่งตามส่วน ซึ่งมีความหมายชัดเจนอยู่แล้วคือต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามลำดับ

ถ้าไม่พอชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทุกรายในลำดับใดก็จะต้องนำมาแบ่งเฉลี่ยไปตามส่วนของจำนวนหนี้ของเจ้าหนี้ในลำดับนั้น

ในกรณีที่มีเจ้าหนี้บุริมสิทธิทางทะเล จะขอรับชำระหนี้จากลูกหนี้ล้มละลายเจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลจะจัดอยู่ในลำดับในการได้รับชำระหนี้อย่างไร หากมีเจ้าหนี้อื่นทั้งที่เป็นเจ้าหนี้ในคดีล้มละลาย และเจ้าหนี้ที่มีบุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้เขียนเห็นว่า ทั้งเจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลและเจ้าหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะได้รับชำระหนี้โดยจัดว่าเป็นหนี้ในลำดับที่ 8 คือหนี้อื่น ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย จะนำเอาการจัดลำดับบุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 มาใช้ไม่ได้ และการได้รับชำระหนี้ก็จัดอยู่ในลำดับเดียวกัน โดยการแบ่งเฉลี่ยกันไปตามส่วนและจำนวนหนี้ของเจ้าหนี้ เหตุที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากการดำเนินคดีล้มละลายเป็นการดำเนินคดีเพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้ทุกคน มิใช่จำกัดแต่เพียงว่าหากเจ้าหนี้รายใดเป็นผู้นำคดีขึ้นสู่ศาลแล้วเจ้าหนี้รายนั้นแต่เพียงผู้เดียวมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ ดังนั้น เมื่อลูกหนี้ถูกฟ้องล้มละลาย การจัดลำดับในการชำระหนี้จึงต้องถือตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติล้มละลายเป็นสำคัญ

1.3.2 หนี้ซึ่งอาจขอรับชำระได้หรือหนี้อื่นพึงจะรับชำระได้ตามพระราช

บัญญัติล้มละลาย

ในคดีล้มละลายเมื่อลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว กฎหมายล้มละลายได้บัญญัติเป็นแนวทางไว้สำหรับเจ้าหนี้ของลูกหนี้ซึ่งถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดว่าเจ้าหนี้จะชำระหนี้ก็ได้แต่โดยปฏิบัติตามวิธีการตามกฎหมายล้มละลายเท่านั้น ดังนี้บัญญัติไว้ในมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายซึ่งบัญญัติว่า "เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้ขอรับชำระหนี้ได้ก็แต่โดยปฏิบัติตามวิธีการที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัตินี้แม้จะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หรือเป็นเจ้าหนี้ก็ได้ฟ้องคดีแพ่งไว้แต่คดียังอยู่ในระหว่างพิจารณาก็ตาม " หมายความว่า เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้วเจ้าหนี้ในมูลหนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 94 จะได้รับชำระหนี้ของตนก็แต่โดยวิธีการที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ

นี้ด้วย เจ้าหนี้ที่อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 27 นี้รวมเจ้าหนี้ทุกประเภทในหนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ได้ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีแพ่งอยู่แล้วในขณะที่ลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดหรือคดีแพ่งนั้นอยู่ในระหว่างการพิจารณา หรือเจ้าหนี้ธรรมดาที่ยังไม่ได้เริ่มฟ้องคดีแพ่งก็ตาม เว้นแต่หนี้ 3 ประเภท ต่อไปนี้ ซึ่งเป็นหนี้ที่ไม่อาจขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้

ประการแรก ผู้จะเห็นว่าหนี้ที่จะขอรับชำระหนี้ได้ต้องเป็นหนี้ที่มีมูลหนี้เกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ดังนั้นหนี้ที่เกิดขึ้นในวันหรือภายหลังวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จึงไม่ใช่หนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ได้ แต่หนี้ที่ไม่อาจขอรับชำระหนี้ได้ประการแรกนี้ไม่ได้หมายความว่าหนี้นั้นจะหมดสิทธิเรียกร้องหรือว่าหนี้นั้นจะระงับไป หนี้นั้นก็ยังเป็นหนี้อยู่แต่ว่าจะขอรับชำระจากคดีล้มละลายเรื่องนั้นไม่ได้ กล่าวคือว่าจะไปบังคับเอาจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายนั้นไม่ได้ เหตุที่ว่ากฎหมายต้องกำหนดให้วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เป็นเกณฑ์ขีดขึ้นระหว่างหนี้ที่ชำระได้กับไม่ได้ก็เพราะภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์โดยผลของคำสั่งทำให้ลูกหนี้ไม่มีความสามารถในการก่อหนี้เป็นประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งก็คือกฎหมายต้องการให้จำนวนหนี้ของลูกหนี้ยุติลงทำให้ทราบจำนวนหนี้ที่แน่นอนเพื่อประโยชน์ในการแบ่งทรัพย์สิน ดังที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 249/2527 ว่า เมื่อมูลหนี้ตามตัวสัญญาใช้เงินจำนวน 2 ฉบับที่เจ้าหนี้นำมาขอรับชำระหนี้เกิดขึ้นหลังจากที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว แม้เจ้าหนี้จะจ่ายเงินตามตัวสัญญาใช้เงินดังกล่าวให้ลูกหนี้รับไปโดยสุจริตและไม่ทราบคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดของลูกหนี้ เพราะขณะนั้นยังไม่มีประกาศโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดในราชกิจจานุเบกษา ค่าขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ก็ต้องห้ามตามมาตรา 94

ประการที่สอง เป็นไปตามหลักทั่วไปในทางแพ่งหรือหลักนิติกรรมก่อนคือหนี้ที่ก่อให้เกิดขึ้นโดยฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย หรือศีลธรรมอันดีซึ่งตกเป็นโมฆะตามหลักของนิติกรรมไม่สามารถฟ้องร้องบังคับคดีกัน เช่น หนี้สินในการพนันหรือค่าจ้างในการกระทำที่ผิดกฎหมายเช่นค่าจ้างให้ไปฆ่าคน นอกจากนั้นก็ถึงรวมถึงหนี้ที่จะฟ้องร้องให้บังคับคดีกันไม่ได้ เช่น หนี้ที่ขาดอายุความแล้ว หนี้ที่ขาดหลักฐานแห่งการฟ้องร้อง เป็นต้น

ประการที่สาม ได้แก่คนที่เจ้าหน้าที่ขอมให้ลูกหน้กระทำขึ้นเมื่อเจ้าหน้าที่รู้ถึงการที่ลูกหน้หมหน้สน้สน้พันตัว กรณีอย่างไ้จึงจะถือว่าเจ้าหน้าที่รู้ว่าลูกหน้หมหน้สน้สน้พันตัว ต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป หน้ที่ไม่อาจขอรับชำระหนี้ได้ประเภทนี้มีความหมายเพียงว่าหน้ดังกล่าวไม่อาจมาขอรับชำระได้ในคดีล้มละลายเท่านั้น เช่นเดียวกับหน้ที่ไม่อาจขอรับชำระได้ประการแรก การที่กฎหมายล้มละลายบัญญัติให้หน้ประเภทนี้เป็นหน้ที่ไม่อาจขอรับชำระได้ก็เพราะว่า การที่เจ้าหน้าที่ขอมให้ลูกหน้ก่อนหน้สน้สน้พันตัว ๆ ที่รู้อยู่แล้วว่าลูกหน้หมหน้สน้สน้พันตัว ย่อมเป็นการแสดงว่าเจ้าหน้าที่ขอมเสี่ยงภัยตั้งแต่ขอมให้ก่อนแล้วว่าจะไม่ได้รับชำระหนี้ ดังนั้นกฎหมายล้มละลายจึงบัญญัติตัดสิทธิเจ้าหน้าที่ประเภทนี้ไม่ให้ขอรับชำระหนี้ได้ในคดีล้มละลายเรื่องนั้น แต่หน้ดังกล่าวนี้ก็ยังมีสภาพเป็นหน้อยู่โดยสมบูรณ์ไม่ได้เสื่อมเสียไปประการใด

1.3.3 กำหนดเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

เจ้าหน้าที่ในหน้ซึ่งอาจขอรับชำระหนี้ได้ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จะได้รับชำระหนี้ของตนก็แต่โดยวิธีการตามที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายล้มละลาย ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 91 ซึ่งบัญญัติว่า "เจ้าหน้าที่ซึ่งจะขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายจะเป็นเจ้าหน้าที่เป็นโจทก์หรือไม่ก็ตาม ต้องยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด แต่ถ้าเจ้าหน้าที่อยู่นอกราชอาณาจักร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขยายกำหนดเวลาให้อีกได้ไม่เกินสองเดือน

คำขอรับชำระหนี้ต้องทำตามแบบพิมพ์ โดยมีบัญชีแสดงรายละเอียดแห่งหน้สน้ และข้อความระบุถึงหลักฐานประกอบหน้และทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดของลูกหน้ที่ยึดไว้เป็นประกันหรือตกอยู่ในความครอบครองของเจ้าหน้าที่

เมื่อพิจารณาจากมาตรา 91 จะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ซึ่งจะขอรับชำระหนี้รวมทั้งเจ้าหน้าที่เป็นโจทก์ ผู้ฟ้องคดีล้มละลายด้วย ดังนั้น เมื่อถึงเวลาขอรับชำระหนี้ เจ้าหน้าที่เป็นโจทก์จะต้องขอรับชำระหนี้ด้วยหากประสงค์จะได้รับชำระหนี้ในคดีล้มละลายเรื่องนั้น

เจ้าหน้าที่ในคดีล้มละลายซึ่งประสงค์จะขอรับชำระหนี้แม้จะเป็น
 เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาในคดีแพ่งซึ่งถึงที่สุดแล้ว เมื่อลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดและหนี้ตามคำพิ
 พากษานั้นก็เป็นหนี้ซึ่งอาจขอรับชำระได้ เจ้าหน้าที่จะต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้เช่นเดียวกันเพราะ
 อยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 27 ดังนั้นในมาตรา 91 นี้จะแบ่งเจ้าหน้าที่ออกเป็น 3 ประเภท คือ
 เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา เจ้าหน้าที่ธรรมดา และเจ้าหน้าที่เป็นโจทก์ เจ้าหน้าที่เหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นคน
 สัญชาติไทยหรือสัญชาติต่างประเทศจะต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายใน
 กำหนด 2 เดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ซึ่งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดนี้จะมี
 การโฆษณาในราชกิจจานุเบกษาและในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับ โดยปกติในคำ
 โฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะกำหนดเวลาในคำโฆษณาให้เจ้าหน้าที่
 ยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลา 2 เดือน แล้วจะมีข้อยกเว้นอยู่
 ว่าถ้าเจ้าหน้าที่อยู่นอกราชอาณาจักรเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจขยายกำหนดเวลาให้อีกได้ไม่เกิน
 สองเดือน สำหรับข้อยกเว้นที่เจ้าหน้าที่จะยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ภายหลังเวลา 2 เดือนตามที่
 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขยายเวลาให้อีกนั้นก็เฉพาะแต่เจ้าหน้าที่อยู่นอกราชอาณาจักรเท่านั้น
 และเจ้าหน้าที่อยู่นอกราชอาณาจักรตามความหมายในมาตรา 91 นี้หมายถึงเจ้าหน้าที่มีสัญชาติ
 ไทยหรือสัญชาติต่างประเทศแต่ว่าอยู่นอกราชอาณาจักร คำว่า "อยู่นอกราชอาณาจักร" ในที่
 นี้ไม่ได้หมายความว่ามิมีภูมิลำเนาอยู่นอกราชอาณาจักรเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึงกรณีที่เจ้า
 หนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร แต่ว่าในขณะที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โฆษณาคำสั่งพิทักษ์
 ทรัพย์เด็ดขาดนั้นเจ้าหน้าที่ได้อยู่ในราชอาณาจักรด้วย

2. ความสัมพันธ์ระหว่างบริมสิทธิทางทะเลและการกักเรือ

2.1 การกักเรือ

เดิมก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534 ใช้บังคับเจ้าหน้าที่
 ผู้ทรงบริมสิทธิทางทะเลชอบที่จะยื่นฟ้องลูกหนี้ก่อน แล้วจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้มีวิธีการ

คุ้มครองชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254 แต่วิธีการคุ้มครองชั่วคราวดังกล่าวก็ไม่อาจคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้ซึ่งมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรได้อย่างทันที่ เนื่องจากเจ้าของเรือเดินทะเลส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติซึ่งไม่มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร เมื่อเกิดกรณีที่เจ้าของเรือต้องรับผิดชอบต่อบุคคลซึ่งมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรแล้วยินยอมให้เรือเดินทะเลเดินทางออกไป โดยไม่มีทรัพย์สินอันอยู่ในราชอาณาจักร หากจะต้องให้เจ้าหนี้นำคดีมาฟ้องศาลเสียก่อน แล้วจึงขอให้มีการคุ้มครองชั่วคราว ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าหนี้ซึ่งเป็นคนไทย เพราะไม่สามารถกักเรือเพื่อเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ได้ทัน

ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534 ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้นของเจ้าหนี้ซึ่งมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรก็ได้รับการแก้ไขเสียวา เนื่องจากมีผลทำให้เจ้าหนี้ซึ่งมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรมีสิทธิกักเรือของลูกหนี้หรือลูกหนี้เป็นผู้ครอบครอง เพื่อเป็นหลักประกันการชำระหนี้ของตนได้

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534¹¹

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534 นั้น เนื่องจากเรือเดินทะเลที่ให้บริการขนส่งทางทะเลระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ ประมาณกว่าร้อยละ 90 เป็นเรือต่างชาติ ซึ่งเจ้าของเรือและผู้ดำเนินงานของเรือเหล่านี้ส่วนมากไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร เมื่อเกิดกรณีที่เจ้าของเรือหรือผู้ดำเนินงานต้องรับผิดชอบต่อบุคคลซึ่งอยู่ในราชอาณาจักร ไม่ว่าจะเป็นความรับผิดตามสัญญา ความรับผิดเพื่อละเมิดหรือความรับผิดโดยผลแห่งกฎหมาย บุคคลดังกล่าวก็ไม่สามารถดำเนินการให้เจ้าของเรือหรือผู้ดำเนินงานของเรือชำระหนี้หรือชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ตนได้ เนื่องจากเจ้าของเรือหรือผู้ดำเนินงานไม่มีทรัพย์สินอันอยู่ในราชอาณาจักร ซึ่งหากนำคดีขึ้นสู่ศาลก็ไม่เกิดประโยชน์แก่

¹¹ไพบุลย์ สุตันติวรคุณ, "กฎหมายใหม่ที่น่าสนใจ สรุปลักษณะสำคัญของพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534," จุลสารกฎหมายพาณิชย์นาวี 3 (ตุลาคม 2534): 14-16.

เจ้าหนี้ ประกอบกับพฤติการณ์ทำนองเดียวกันนี้ เจ้าหนี้ในต่างประเทศสามารถฟ้องร้องเจ้าของเรือไทยหรือผู้ดำเนินงานต่อศาลในประเทศของตนได้ สมควรมีกฎหมายว่าด้วยการกักเรือให้อำนาจสั่งกักเรือที่เป็นของลูกหนี้ หรือลูกหนี้เป็นผู้ครอบครองเพื่อให้เพียงพอที่จะเป็นประกันการชำระหนี้อันมีมูลมาจากสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือนั้นได้ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองเจ้าหนี้ในราชอาณาจักรไม่ให้เสียเปรียบเจ้าของเรือหรือผู้ดำเนินงานต่างชาติโดยไม่เป็นธรรม

ขอบเขตการกักเรือ (มาตรา 4)

1. เจ้าหนี้ผู้ขอกักเรือต้องมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร
2. ลูกหนี้จะมีหรือไม่มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรก็ได้
3. เป็นเรื่องหนี้ตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือ
4. เป็นเรือลำหนึ่งลำใดที่เป็นของลูกหนี้ หรือลูกหนี้เป็นผู้ครอบครอง

สิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือ

มาตรา 3 พระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534 กำหนดสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือซึ่งมีเรือเป็นหลักประกันการชำระหนี้ มีดังนี้

- (ก) ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคลใด ๆ ที่มีเหตุมาจากเรือหรือการดำเนินงานของเรือ
- (ข) การช่วยเหลือกู้ภัยทางทะเล
- (ค) สัญญาเกี่ยวกับการใช้ เช่า เช่าซื้อ หรือฮีมเรือ การให้บริการบรรทุก หรือสัญญาอื่น ทำนองเดียวกัน
- (ง) สัญญาเกี่ยวกับการรับขนของทางทะเลที่มีการออกใบตราส่ง
- (จ) การเฉลี่ยความเสียหายทั่วไป ในกรณีที่เจ้าของเรือ ผู้ขนส่งและเจ้าของที่บรรทุกมาในเรือ นั้น มีหน้าที่ต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่เจ้าของทรัพย์สินที่สูญหาย หรือเสียหายจากการกระทำโดยเจตนาด้วยความจำเป็นตามสมควรเพื่อความปลอดภัยร่วมกันของเรือและของที่บรรทุกมาในเรือ นั้น หรือต้องชดเชยค่าใช้จ่ายที่ได้เสียไปด้วยความจำเป็น เป็น

กรณีพิเศษเพื่อประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่ายหรือเพื่อความปลอดภัยร่วมกันของเรือและของที่บรรทุกมาในเรือนี้ ทั้งนี้ เมื่อมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือสัญญาาระหว่างคู่กรณีกำหนดความรับผิดชอบในเรื่องนี้ไว้

- (ฉ) การสูญหายหรือเสียหายอันเกิดแก่ทรัพย์สินที่บรรทุกมาในเรือ
- (ช) การให้บริการลากจูงเรือไม่ว่าโดยวิธีใด
- (ข) การให้บริการนำร่อง
- (ฅ) การจัดหาของหรือวัสดุใด ๆ เพื่อใช้ในการดำเนินงานของเรือ

หรือการซ่อมบำรุงเรือ

- (ญ) การต่อ ซ่อม หรือจัดเครื่องบริภัณฑ์ให้แก่เรือ หรือค่าธรรมเนียม

การใช้เรือ

- (ฎ) การให้บริการของท่าเรือ หรือค่าภาระหรือค่าบริการในการใช้

ท่าเรือ

- (ฏ) ค่าจ้างขนของลงเรือหรือขึ้นจากเรือ
- (ฐ) ค่าจ้างนายเรือหรือคนประจำเรือ
- (ฑ) ค่าใช้จ่ายของเรือที่นายเรือ ผู้เช่าเรือ ตัวแทนหรือผู้ส่งของได้

ทดลองจ่ายไปแทนเจ้าของเรือ หรือผู้ครอบครองเรือ

- (ฒ) ข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในตัวเรือ
- (ณ) ข้อพิพาทระหว่างเจ้าของรวมเกี่ยวกับการครอบครอง การใช้

เรือ หรือรายได้จากเรือ

- (ด) การจำนองเรือ

เรือที่ชอกักได้

1. เป็นเรือเดินทะเลที่ใช้ในการขนส่งของหรือคนโดยสารทางทะเลระหว่างประเทศ (มาตรา 3)
2. เป็นเรือของลูกหนหรือลูกหนเป็นผู้ครอบครอง ซึ่งความครอบครอง

เรื่อนั้นมีอยู่ในเวลาที่เกิดสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือและในเวลาที่ต้องให้ศาลสั่งกักเรือ
(มาตรา 5)

3. ในกรณีข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในตัวเรือ ข้อพิพาทระหว่าง
เจ้าของรวมเกี่ยวกับการครอบครองเรือ การใช้เรือหรือราชได้จากเรือหรือข้อพิพาทเกี่ยวกับ
การจ้างเรือ เจ้าหนี้จะขอให้ศาลสั่งกักเรือลำอื่นที่เป็นของลูกหนี้หรือที่ลูกหนี้เป็นผู้ครอบครอง
นอกจากเรือลำที่เกี่ยวกับข้อพิพาทไม่ได้ (มาตรา 6)

ขั้นตอนการกักเรือ

1. ขั้นตอนในศาล

ศาลที่มีอำนาจสั่งกักเรือนั้น เจ้าหนี้อาจยื่นคำร้องขอกักเรือต่อศาล
ที่เจ้าหนี้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือศาลที่เรือที่เจ้าหนี้ขอให้สั่งกักอยู่หรือจะเข้ามาอยู่ในเขต
ศาล (มาตรา 4) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1.1 เจ้าหนี้ยื่นเป็นคำร้องฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง ศาลแพ่งธนบุรี
หรือศาลจังหวัดแล้วแต่กรณี

1.2 ศาลที่ได้รับคำร้องจะต้องดำเนินการไต่สวนคำร้องฝ่ายเดียว
เป็นการด่วน (มาตรา 8 วรรคแรก)

1.3 หากศาลพอใจว่า สิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรื่อนั้นมีมูล ศาล
ก็จะออกคำสั่งกักเรือ โดยคำสั่งกักเรือของศาลที่ออกนี้ถือเป็นที่สุด อย่างไรก็ตาม กรณีที่เรือที่
เจ้าหนี้ขอให้ศาลสั่งกักมิได้อยู่ในราชอาณาจักรในเวลาที่ยื่นคำร้อง เจ้าหนี้ต้องแสดงให้เห็นที่พอ
ใจศาลว่าเรื่อนั้นจะเข้ามาในราชอาณาจักร และจะเข้ามาอยู่ในเขตศาล ศาลจึงจะมีคำสั่ง
กักเรือ (มาตรา 8 วรรคสอง และวรรคท้าย)

1.4 ศาลจะสั่งให้เจ้าหนี้วางหลักประกันหรือไม่ก็ได้ ในกรณีที่ลูกหนี้
ไม่มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร แต่หากลูกหนี้มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร ศาลจะสั่งให้เจ้าหนี้
วางประกันทุกกรณี เว้นแต่จะแสดงให้เห็นที่พอใจศาลว่าทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้ที่อยู่ในราชอาณาจักร
มีไม่เพียงพอที่จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้ (มาตรา 8 วรรคสาม)

1.5 ออกหมายกักเรือให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการกักเรือต่อไป (มาตรา 9)

2. ขั้นตอนชั้นเจ้าพนักงานบังคับคดี

เมื่อศาลได้ออกหมายกักเรือให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดีแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องดำเนินการต่อไปเป็นการด่วน โดยจะต้องแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปล่อยเรือออกจากท่าทราบโดยพลันว่าศาลได้มีคำสั่งกักเรือลำนั้นไม่ว่า โดยทางโทรศัพท์ โทรเลข โทรพิมพ์หรือวิธีการอื่น เมื่อได้รับแจ้งแล้วเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยเรือจะต้องระงับปล่อยเรือออกจากท่าจนกว่าจะได้รับแจ้งจากเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นอย่างอื่น (มาตรา 11)

นอกจากนี้ เจ้าพนักงานบังคับคดียังมีหน้าที่จะต้อง (มาตรา 12)

- 1) ส่งหมายกักเรือให้นายเรือหรือผู้ควบคุมเรือลงลายมือชื่อรับไว้เป็นหลักฐาน
- 2) ปิดหมายกักเรือไว้ ณ ที่เห็นได้ง่ายในเรือ
- 3) ดำเนินการอย่างอื่นที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุผลตามหมายกักเรือ
- 4) แจ้งเป็นหนังสือให้สถานกงสุลของประเทศที่เรือนั้นมีสัญชาติทราบถึงการกักเรือ

การขอให้กักเรือซ้ำ โดยที่เรืออาจก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือได้หลายประเภทและต่อเจ้าหน้าที่ได้หลายราย ฉะนั้น ถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรืออันใหม่ หรือเป็นเจ้าหน้าที่รายใหม่แล้ว ย่อมร้องขอต่อศาลให้กักเรือใหม่อีกได้ แม้ว่าเรือนั้นจะได้เคยถูกกักแล้วก็ตาม เนื่องจากการกักเรือไม่ใช่การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ ฉะนั้นจึงไม่อาจนำหลักเกณฑ์บางอย่าง อาทิหลักเกณฑ์การห้ามเจ้าหนี้ยึดหรืออายัดซ้ำ ตามมาตรา 290

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้พิจารณาได้¹²

ค่าธรรมเนียมกักเรือ (มาตรา 10)

ค่าธรรมเนียมกักเรือกำหนดไว้ร้อยละหนึ่งของหนี้ที่เจ้าหนี้จะใช้สิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือแต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท

ในกรณีที่เจ้าหนี้ฟ้องคดีตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือ ให้หักค่าธรรมเนียมกักเรือตามอัตราข้างต้นจากค่าชั้นศาลที่เจ้าหนี้จะต้องเสียในคดีนั้นด้วย และให้ถือว่าค่าธรรมเนียมกักเรือเป็นส่วนหนึ่งของค่าฤชาธรรมเนียมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ค่าใช้จ่าย (มาตรา 14)

เจ้าหนี้หน้าที่ต้องช่วยเหลือเจ้าพนักงานบังคับคดีและตรองค่าใช้จ่ายทั้งปวงที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี

ความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก (มาตรา 15)

ความรับผิดชอบต่อเจ้าของเรือ นายเรือ ผู้ควบคุมเรือ คนประจำเรือหรือต่อบุคคลภายนอก เพื่อความเสียหาย ถ้าหากมี อันเกิดจากการกักเรือ ย่อมไม่ตกแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ แต่ตกแก่เจ้าหนี้ เว้นแต่เจ้าพนักงานบังคับคดีหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ได้กระทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการกักเรือหรือกฎหมายอื่น

ผลของคำสั่งกักเรือ

1. หมายกักเรือใช้บังคับได้ทั่วราชอาณาจักร จนกว่าจะสิ้นอายุ

¹² ประเสริฐศิริ สุชะวันกุล, "กฎหมายว่าด้วยการกักเรือ," วารสารนิติศาสตร์ 17 (ธันวาคม 2530): 86-87.

ความฟ้องคดีตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรื่องนี้ และใช้บังคับจนกว่าจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น (มาตรา 16 และ มาตรา 17 (1))

2. การก่อให้เกิด โอน หรือเปลี่ยนแปลงใด ๆ เกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในตัวเรือ หรือสิทธิครอบครองเรือระหว่างที่การกักเรือตามคำสั่งกักเรือมีผลใช้บังคับ จะใช้ยื่นแก่เจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีมิได้ (มาตรา 17 (2))

3. เรือที่ถูกกักตามคำสั่งศาลถือเป็นทรัพย์สินอันเจ้าพนักงานได้ยึดไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (มาตรา 18)

การออกคำสั่งปล่อยเรือ

ศาลผู้สั่งกักเรือ จะมีคำสั่งปล่อยเรือในกรณีดังต่อไปนี้

1. กรณีเจ้าหน้าที่ไม่ยอมช่วยเหลือค่าใช้จ่ายหรือทอดทิ้งค่าใช้จ่าย (มาตรา 11)
2. เมื่อลูกหนี้นำเงินมาวางศาลเต็มจำนวนตามที่กำหนดไว้ในคำสั่งกักเรือโดยยอมรับผิดชอบ (มาตรา 19)
3. หากลูกหนี้มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร และลูกหนี้ได้นำเงินมาวางศาลเต็มจำนวนที่กำหนดในคำสั่งกักเรือโดยไม่ยอมรับผิดชอบ (มาตรา 20)
4. เจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยเรือ (มาตรา 25 (1))
5. เจ้าหน้าที่ได้ฟ้องคดีตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือภายใน 30 วัน นับแต่วันที่เจ้าพนักงานบังคับคดีปิดหมายกักเรือ (มาตรา 25 (2))
6. ลูกหนี้ยื่นคำร้องขอให้ศาลปล่อยเรือโดยวางหลักประกันหรือบุคคลอื่นซึ่งได้รับหรือจะได้รับความเสียหายจากการที่เรือถูกกักยื่นคำร้องขอให้ศาลปล่อยเรือโดยวางหลักประกัน (ในนามลูกหนี้) และศาลได้พิจารณาเป็นที่พอใจ (มาตรา 25(3))

หน้าที่เจ้าพนักงานบังคับคดีภายหลังศาลสั่งปล่อยเรือ (มาตรา 26)

เมื่อศาลมีคำสั่งปล่อยเรือแล้ว ศาลจะแจ้งคำสั่งให้เจ้าพนักงาน

บังคับคดี และเจ้าพนักงานบังคับคดีมีหน้าที่ดังนี้

- 1) แจกเป็นหนังสือให้เจ้าหนี้หรือลูกหนี้ทราบแล้วแต่กรณี
- 2) แจกเป็นหนังสือให้สถานกงสุลของประเทศที่เรือนั้นม

สัญชาติทราบ

- 3) แจกโดยทางโทรศัพท์ โทรเลข โทรพิมพ์ หรือวิธีการอื่น

ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปล่อยเรือออกจากท่าทราบโดยพลันว่าศาลได้มีคำสั่งปล่อยเรือ นั้นแล้ว เมื่อได้รับแจ้งจากเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้วให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยเรือ ดำเนินการปล่อยเรือโดยไม่ชักช้า

การคืนหลักประกัน (มาตรา 27)

ศาลจะมีคำสั่งคืนหลักประกันให้แก่เจ้าหนี้ ลูกหนี้ หรือบุคคลอื่นที่ เกี่ยวข้อง ซึ่งวางไว้ต่อศาลเมื่อ (มาตรา 27)

- 1) เจ้าหนี้มิได้ฟ้องคดีตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือภายใน 30 วัน นับแต่วันที่เจ้าพนักงานบังคับคดีปิดหมายกักเรือ และลูกหนี้หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องยื่นคำร้อง ต่อศาลขอให้คืนหลักประกันของตนเมื่อพ้นกำหนด 30 วันดังกล่าว
- 2) ลูกหนี้มิได้ฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายอันเป็นผลจากการที่เจ้าหนี้ ขอให้สั่งกักเรือภายใน 60 วัน นับแต่วันที่เจ้าพนักงานบังคับคดีปิดหมายกักเรือและเจ้าหนี้ยื่น คำร้องต่อศาลขอให้คืนหลักประกันของตนเมื่อพ้นกำหนดเวลา 60 วันดังกล่าว
- 3) เจ้าหนี้หรือลูกหนี้ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องยื่นคำร้องต่อศาลขอ ให้คืนหลักประกันของตนไม่ว่าในเวลาใด ๆ และคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่ คัดค้าน

การฟ้องคดีตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือ (มาตรา 28)

เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ปิดหมายกักเรือแล้ว เจ้าหนี้สามารถ ฟ้องคดีตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือต่อศาล ดังต่อไปนี้

1) ศาลที่สั่งกักเรือ

2) ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้นตามประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความแพ่ง ซึ่งมีใช้ศาลตามข้อ 1 แต่ศาลจะรับฟ้องไว้พิจารณาต่อเมื่อเจ้าหนี้ได้ยื่นคำร้องที่แสดงให้เห็นเป็นที่พอใจว่าการพิจารณาคดีในศาลนั้นเป็นการสะดวก

ในกรณีที่สิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือเกิดจากความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคลใด ๆ ที่มีสาเหตุมาจากเรือหรือการดำเนินงานของเรือ หากพนักงานอัยการเห็นสมควรอาจจะรับดำเนินคดีตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือแทนเจ้าหนี้ก็ได้ ซึ่งในกรณีเช่นนั้นพนักงานอัยการมีอำนาจยื่นคำร้องขอให้กักเรือแทนเจ้าหนี้ และให้ได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมกักเรือได้ (มาตรา 30)

2.2 บุริมสิทธิทางทะเลกับการกักเรือ

บุริมสิทธิทางทะเล เป็นเพียงสิทธิที่กำหนดขึ้นเป็นพิเศษแก่เจ้าหนี้ในสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือบางประเภทไม่มีลักษณะเป็นเหมือนสิทธิตามสัญญาจำนองซึ่งผู้รับจำนองสามารถบังคับจำนองได้โดยตรง การบังคับตามบุริมสิทธิจึงต้องกระทำผ่านกระบวนการใช้สิทธิเรียกร้องตามปกติ แต่เนื่องจากเรือเดินทะเลที่ให้บริการขนส่งทางทะเลระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ มีประมาณกว่าร้อยละ 90 เป็นเรือต่างชาติ ซึ่งเจ้าของเรือและผู้ดำเนินงานของเรือต้องรับผิดชอบต่อบุคคลซึ่งอยู่ในราชอาณาจักร ไม่ว่าจะเป็นความรับผิดชอบตามสัญญา ความรับผิดละเมิด หรือความรับผิดโดยผลแห่งกฎหมาย บุคคลดังกล่าวก็ไม่สามารถดำเนินการให้เจ้าของเรือชำระหนี้ หรือชดเชยค่าเสียหายให้แก่ตนได้ เนื่องจากเจ้าของเรือไม่มีทรัพย์สินในราชอาณาจักร ซึ่งต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลก็ไม่เกิดประโยชน์แก่เจ้าหนี้ ดังนั้นเพื่อมิให้เรือของลูกหนี้ หรือที่ลูกหนี้ครอบครองอยู่ออกเดินทางสู่ทะเล และเพื่อเป็นหลักประกันที่จะนำมาชำระหนี้ในกรณีที่มิฟ้องร้องคดีเกี่ยวกับสิทธิดังกล่าว การกักเรือจะทำให้เรืออยู่เป็นหลักประกันการชำระหนี้ หรือบังคับให้ลูกหนี้หาหลักประกันอื่นมาวางศาลเพื่อเป็นประกันในการชำระหนี้ เพื่อที่จะขอให้ศาล

สิ่งปล่อยเรือไป ดังนั้นการกักเรือจึงเป็นวิธีการก่อนฟ้องคดีเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลจึงสามารถใช้การกักเรือเพื่อบังคับให้เรืออยู่เป็นหลักประกันหรือเพื่อบังคับลูกหนี้หาหลักประกันอื่นมาวางต่อศาล

(ก) สิทธิเรียกร้องที่มีบุริมสิทธิทางทะเลเกี่ยวกักเรือ

เมื่อพิจารณาประเภทของบุริมสิทธิทางทะเลตาม มาตรา 22 ของพระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล 2537 ประกอบกับบทนิยามของคำว่า "สิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือ" ในมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534 จะเห็นได้ว่าบุริมสิทธิทางทะเลทั้ง 4 ประเภทอยู่ในความหมายของสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือ เจ้าหนี้บุริมสิทธิทางทะเลจึงสามารถขอกักเรือได้ หากเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติการกักเรือ ซึ่งบัญญัติว่า

ภายใต้บังคับมาตรา 5 และ 6 ก่อนฟ้องคดีต่อศาล ไม่ว่าลูกหนี้จะมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรหรือไม่ก็ตาม เจ้าหนี้ซึ่งมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรอาจขอให้ศาลสั่งกักเรือลำหนึ่งลำใดที่เป็นของลูกหนี้หรือลูกหนี้เป็นผู้ครอบครอง เพื่อให้ได้เพียงพอที่จะเป็นประกันการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือนั้นได้โดยทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาลที่เรือซึ่งเจ้าหนี้ขอให้สั่งกักอยู่ หรือจะเข้ามาอยู่ในเขตศาล

(ข) เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลขอให้ศาลกักเรือ

ก่อนฟ้องคดี เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลอาจขอให้ศาลกักเรือลำหนึ่งลำใดที่เป็นของลูกหนี้หรือเรือที่ลูกหนี้เป็นผู้ครอบครอง โดยสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่พระราชบัญญัติการกักเรือกำหนดให้แก่เจ้าหนี้ในสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือ โดยทั่วไปเจ้าหนี้ผู้ทรงบุริมสิทธิทางทะเลจะเลือกขอให้กักเรือที่ไม่ได้อยู่ภายใต้บังคับแห่งบุริมสิทธิทางทะเลก็ได้

และเมื่อมีการกักเรือ เรือที่ถูกกักจะเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ (Security) ของเจ้าหนี้ ที่ชอ กักถ้าภายหลังมีการวางหลักประกันอื่น เช่น เงินสด หนังสือค้ำประกันของธนาคาร หรือ Letter of Undertakings จากผู้รับประกันภัย เพื่อขอให้ศาลปล่อยเรือที่ถูกกัก หลักประกัน ที่นำมาวางนั้นจะกลายเป็นหลักประกันทดแทน (Alternative Security) สำหรับเจ้าหนี้ ที่ชอ กักเรือ